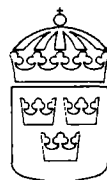

Justitiekottets betänkande

1989/90:JuU22

Anslag till kriminalvården

1989/90
JuU22

ANDRA HUVUDDTITELN

Kriminalvården

Verksamhetens mål och inriktning

1973 års kriminalvårdsreform

Arbetet inom kriminalvården består i att verkställa fängelsestraffen och ansvara för övervakningen av skyddstillsynsdömda och villkorligt frigivna samt att svara för verksamheten vid landets häkten. Kriminalvårdslagstiftningen vilar i allt väsentligt på de principer som lades fast genom 1973 års kriminalvårdsreform. Dessa principer går ut på att, så långt det är möjligt med hänsyn till kravet på samhällsskydd och differentiering, främja de dömdas anpassning till samhället och motverka de skadliga följderna av frihetsberövandet.

Motioner

1989/90Ju607 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

37. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en parlamentarisk utredning om kriminalvårdens inriktning mot bakgrund av en utvärdering av 1973 års kriminalvårdsreform.

1989/90:Ju804 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en genomgripande utvärdering av 1974 års kriminalvårdsreform inom ramen för en parlamentarisk utredning.

Utskottet

Kriminalvården har under senare tid varit föremål för ett omfattande översynsarbete. Översynen har rört såväl kriminalvårdsverkets organisation som förutsättningarna för straffverkställigheten i anstalt i olika hänseenden. Inom kriminalvårdsstyrelsen pågår vidare ett arbete med att närmare precisera målen för kriminalvårdens verksamhetsgrenar. Resultatet av detta arbete skall bl.a. ligga till grund för den övergång

till målstyrning som avses ske i samband med förestående decentralisering och omorganisation. Nyligen har justitieministern bemyndigats att tillkalla en särskild utredare som skall överväga möjligheterna till att vidareutveckla innehållet i de påföljder som utgör alternativ till fängelsestraffet och vidare se över vissa frågor om verkställigheten av fängelsestraff.

I motionerna *Ju607* och *Ju804* begärs en utvärdering av 1973 års kriminalvårdsreform. Enligt motionärerna bör en sådan utvärdering ske inom ramen för en parlamentarisk utredning.

Utskottet har tidigare behandlat och avstyrkt bifall till liknande motionsönskemål. Riksdagen har följt utskottet. Senast i höstas (1989/90:JuU9 s. 4) konstaterade utskottet att det inte kan komma i fråga att överge 1973 års grundläggande principer för kriminalvården. Sammanfattningsvis ansåg utskottet att det inte fanns anledning för riksdagen att initiera tillsättandet av en parlamentarisk utredning med uppgift att se över kriminalvårdslagstiftningen.

När frågan om en utvärdering av 1973 års kriminalvårdsreform nu åter är aktuell för riksdagen vill utskottet vidhålla sin tidigare inställning. Någon genomgripande utvärdering av reformen på det sätt som motionärerna förespråkar är enligt utskottets mening inte erforderlig. Utskottet, som i det följande ställer sig positivt till den förutskickade omorganisationen av kriminalvårdsverket, vill här erinra om vad justitieministern anfört i årets budgetproposition (s. 39), nämligen att avsikten är att det samlade resultatet av omorganisationen av kriminalvårdsverket och de åtgärder som nu övervägs inom kriminalvårdsstyrelsen skall skapa förutsättningar såväl för ett bättre innehåll i straffverkställigheten som för ett effektivare utnyttjande av kriminalvårdens samlade resurser. Utskottet avstyrker bifall till motionerna *Ju607* och *Ju804* i nu behandlade delar.

Lokalförsörjningen inom kriminalvården m.m.

Regeringsförslag

I proposition 1989/90:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) har regeringen (s. 84—85) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad justitieministern anfört om lokalförsörjningen för kriminalvården m.m.

Motioner

1989/90:Ju503 av Iris Mårtensson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en ny kriminalvårdsanstalt i Hudiksvall.

1989/90:Ju505 av Gunnar Björk och Karin Starrin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att projektering och byggstart skall ske av en ny kriminalvårdsanstalt i Hudiksvall.

1989/90:Ju509 av Monica Öhman m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ny huvudbyggnad vid kriminalvårdsanstalten i Haparanda.

1989/90:Ju514 av Hans Göran Franck m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om synpunkter och förslag vid förändringar av kriminalvården.

1989/90:JuU22

Utskottet

Byggnadsstyrelsen är lokalhållare för häktena och kriminalvårdsanstalterna samt för kriminalvårdsstyrelsen, regionskanslierna och skyddskonsulentorganisationen. Lokalbeståndet uppgår till ca 529 000 m². Under innevarande budgetår disponeras ca 200 milj. kr. för lokalkostnader.

År 1988 infördes en ny anslagskonstruktion för investeringar inom byggnadsstyrelsens lokalhållningsområde (prop. 1987/88:100, bil. 2 och 9, FiU25, rskr. 338). Planerade investeringar redovisas numera samlat och i form av en rullande treårsplan. Inom ramen för treårsplanen beslutar regeringen om genomförandet av enskilda byggnadsobjekt. Medel för investeringarna har beräknats under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet).

I årets budgetproposition (prop. 1989/90:100, bil. 9) har regeringen föreslagit riksdagen att något särskilt investeringsanslag för byggnadsstyrelsens investeringar inte längre skall redovisas på statsbudgeten. Regeringen har i stället föreslagit att byggnadsstyrelsen får finansiera investeringarna genom upptagande av lån i riksgäldskontoret.

Utskottet kan konstatera att denna nya ordning inte innebär någon förändring av utskottets möjligheter att för riksdagen bereda frågor om byggnadsarbeten för kriminalvården; eventuella avvikelser får beaktas av vederhörande utskott vid ställningstagande till föreslagen investeringsplan och bemyndigande för regeringen att ta upp lån i riksgäldskontoret.

Av justitieministerns redovisning för lokalförsörjningen inom kriminalvården m.m. i årets budgetproposition (1989/90:100, bil. 4, s. 84–85) framgår bl.a. att en ny lokalanstalt i Göteborg skall uppföras och att de nuvarande lokalanstalterna i Halmstad och Vänersborg skall bytas ut. Anstalterna i Göteborg och Halmstad beräknas bli färdiga under sommaren 1990. Byggstart för Vänersborgsanstalten planeras ske under hösten 1991. Justitieministern konstaterar (s. 84 f) att färdigställandet av dessa anstalter innebär att den långsiktiga plan för anstaltsbyggandet som beslutades genom 1973 års kriminalvårdsreform (prop. 1973:1, JuU15, rskr. 152) och principplanen från år 1980 (prop. 1979/80:100, bil. 5, s. 68–72, JuU34, s. 1–4, rskr. 282) i betydande utsträckning kunnat genomföras. Hon anför vidare att det för närvarande råder stor osäkerhet om den framtida utformningen av kriminalvårdsanstalter beträffande såväl rixanstalter som lokalanstalter, bl.a. till följd av klientutvecklingen. Det kan, enligt hennes mening, diskuteras dels om inte placeringar i anstalt bör ske från delvis andra utgångspunkter än hittills, dels hur detta i så fall bör påverka planeringen av nya anstalter. Hon konstaterar att det fortfarande finns ett antal äldre anstalter som från såväl byggnads-, arbetsmiljö- som effektivitetssynpunkt kan behöva bytas ut. Det kan emellertid, anser hon,

ifrågasättas om dessa anstalter bör ersättas med den typ av lokalanstalt som byggts under de senaste 15 åren. Hon konstaterar att det för närvarande allmänt sett råder en relativ balans mellan platsbehov och platstillgång i anstaltssystemet, bl.a. till följd av att sammanlagt 200 slutna anstaltsplatser åter öppnats de senaste åren. Sammantaget anser justitieministern att angivna förhållanden talar för att det nu bör göras en samlad bedömning av hur det framtida anstaltsbyggandet bör ske. Frågan skall behandlas av en arbetsgrupp inom regeringskansliet i samarbete med kriminalvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen.

I motionerna Ju503 och Ju505 begärs ny- eller ombyggnad av kriminalvårdsanstalten i Hudiksvall, och i motion Ju509 begärs att kriminalvårdsanstalten i Haparanda får en ny huvudbyggnad. I motion Ju514 förordas införandet av en ny anstaltstyp, kallad region- eller mellananstalt, där grava missbrukare kan placeras.

Utskottet har under senare år vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om bl.a. ny- eller tillbyggnad av anstalterna i Hudiksvall och Haparanda (se senast 1988/89:JuU17 s. 3). Utskottet har vid dessa tillfällen avstyrkt bifall till motionerna under hänvisning till att utskottet inte kunde förorda byggande av kriminalvårdsanstalter i vissa orter före andra.

I samband med att riksdagen år 1980 antog den ovannämnda principplanen om det framtida anstaltsbyggandet inom kriminalvården uttalade utskottet bl.a. att planen fortlöpande bör revideras allteftersom förutsättningarna för den ändras. Ändringar i planen borde då i lämpligt sammanhang underställas riksdagen. Mot bakgrund av vad justitieministern nu anför ansluter sig utskottet till bedömningen att en samlad översyn bör göras av hur det framtida anstaltsbyggandet bör ske i enlighet med vad justitieministern anför.

I hellysning av det sagda avstyrker utskottet bifall till motionerna Ju503, Ju505 och Ju509 om ny- eller tillbyggnad av kriminalvårdsanstalterna i Hudiksvall och Haparanda.

Vidkommande spørsmålet i motion Ju514 om införande av en ny anstaltstyp vill utskottet hänvisa till justitieministerns ovan redovisade överväganden i fråga om det fortsatta anstaltsbyggandet. I detta läge saknas det enligt utskottets mening anledning för riksdagen att göra särskilt uttalande. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju514 i nu behandlad del.

I linje med vad utskottet uttalade år 1980 vill utskottet framhålla att utskottet utgår från att resultatet av översynen av anstaltsbyggandet underställs riksdagen.

Regeringsförslag

I proposition 1989/90:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) har regeringen (s. 85—91) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad justitieministern anfört om decentralisering och organisationsförändringar inom kriminalvården.

Motioner

1989/90:Ju511 av Karl Hagström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kriminalvårdens regionala organisation.

1989/90:Ju514 av Hans Göran Franck m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om synpunkter och förslag vid förändringar av kriminalvården.

1989/90:Ju515 av Görel Thurdin och Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i kriminalvårdsstyrelsens regionala organisation bör ingå en Norrlandsregion med regionkontor i Härnösand och avdelningskontor i Umeå.

Utskottet

I budgetpropositionen redovisas att kriminalvårdsverket, efter en genomförd försöksverksamhet med decentralisering, varit föremål för en omfattande översyn i organisatoriskt hänseende. I framställningar till regeringen har kriminalvårdsstyrelsen föreslagit förändringar i fråga om uppgifter och organisation inom kriminalvårdsverket.

Justitieministern har i väsentliga delar ställt sig bakom kriminalvårdsstyrelsens förslag. Sammanfattningsvis innebär de förändringar som hon förordar att tyngdpunkten inom kriminalvården förskjuts nedåt i organisationen. Huvuddelen av klientarbetet kommer att skötas lokalt vid anstalter, häkten och skyddskonsulentdistrikt. Den regionala organisationen koncentreras till kraftfullare enheter, förstärks på kriminalvårdsstyrelsens bekostnad och får som uppgift bl.a. att leda kriminalvården i regionerna enligt styrelsens riktlinjer och att stödja verksamheten vid de lokala myndigheterna. Kriminalvårdsstyrelsens arbete koncentreras på övergripande uppgifter.

I motion Ju514 uttalas tveksamhet till om de grundläggande värderingarna i 1973 års kriminalvårdsreform kan bibehållas om den förordade decentraliseringen och organisationsförändringen inom kriminalvården kommer till stånd på aviserat sätt. Motionären anser att det först bör fastställas vilka förändringar i innehållet i reformen som är nödvändiga.

Som anförs i propositionen har statsmakterna under senare år strävat efter att föra ut arbetsuppgifter från central nivå till regionala

och lokala organ. Avsikten är att de centrala myndigheterna därigenom skall kunna använda sina resurser för uppgifter av mera övergripande slag såsom frågor om verksamhetens inriktning, utvecklingsarbete och utbildning. Kriminalvårdsstyrelsen har efter utvärdering funnit att erfarenheterna av den skedda försöksverksamheten med decentralisering är goda.

Utskottet har tidigare i detta betänkande uttalat att 1973 års grundläggande principer alltjämt skall prägla arbetet inom kriminalvården och avstyrkt bifall till motionsönskemål om en utvärdering av dessa principer. Utskottet utgår ifrån att den nu aviserade organisationsförändringen, vilken utskottet kan ställa sig bakom, inte skall innebära någon ändring av verksamheten härvidlag. Verkningarna av organisationsförändringen bör dock, enligt utskottets mening, utvärderas efter hand. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion Ju514 i nu berörd del.

Justitieministern förordar, som framgått ovan, vissa förändringar av kriminalvårdens *regionala organisation*. Ändringarna går bl.a. ut på att antalet regioner minskas från nuvarande 12 till sju och att riksanstalterna förs in under regionerna i organisatoriskt hänseende. De sju nya regionernas kansliorter och geografiska områden redovisas i propositionen (s. 96). Justitieministern går här ifrån kriminalvårdsstyrelsens förslag, enligt vilket regionerna föreslogs bli sex till antalet, och där Norrlandsregionen omfattade Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Hon anser (s. 90) att nämnda region blir för stor till ytan varför den, enligt hennes mening, bör delas upp i två regioner med kanslier i Umeå och Härnösand. Den allra nordligaste regionen omfattar, enligt hennes förslag, Västerbottens och Norrbottens län.

I motion Ju511 förespråkas bl.a. en större jämnhet i storlek mellan de sju regionerna. Denna princip har enligt motionärerna frångåtts vad gäller den nordligaste regionen. I motion Ju515 förordas att kriminalvårdsstyrelsens förslag beträffande Norrlandsregionen genomförs.

Utskottet delar justitieministerns bedömning såvitt gäller ny regionindelning för kriminalvården varför utskottet avstyrker bifall till motionerna Ju511 och Ju515.

Kriminalvårdsstyrelsen

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 1 (s. 91—93) föreslagit riksdagen att till Kriminalvårdsstyrelsen för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 105 766 000 kr.

Utskottet

Utskottet godtar regeringens förslag till medelsanvisning.

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 2 (s. 93—99) föreslagit riksdagen att till Kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 2 021 182 000 kr.

Motioner

1988/89:Ju501 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta krav på dem som är villkorligt frigivna.

1988/89:Ju805 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen beslutar att ändra brottsbalken och lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt så att den obligatoriska villkorliga frigivningen upphävs.

1988/89:Ju808 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fakultativ villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden.

1989/90:Ju501 av Bengt Harding Olson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att kriminalvårdsverket får i uppdrag att starta ett övergångshem på försök i Helsingborg.

1989/90:Ju502 av Ingbritt Irhammar och Karl Erik Olsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fängelset i Kristianstad ej nu skall läggas ner,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att straffvärdet för vissa brott, exempelvis egendomsbrott, ej bör sänkas i samband med en övergång till villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden.

1989/90:Ju504 av Bengt Harding Olson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kriminalvårdsanstalten i Kristianstad.

1989/90:Ju506 av Bertil Danielsson och Ewy Möller (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad yrkesutbildning för interner på fängelserna.

1989/90:Ju508 av Johnny Ahlqvist och Maja Bäckström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering av verksamheten vid kriminalvårdsanstalten Kristianstad-Centrum.

1989/90:Ju513 av Wiggo Komstedt (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att verksamheten vid kriminalvårdsanstalten Kristianstad centrum får fortsätta som tidigare planerats för

att dels ge möjlighet till genomförande av vid anstalten påbörjat projekt, dels trygga anställningarna för dem som är sysselsatta vid anstalten.

1989/90:Ju516 av Hans Nyhage (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikahundar på kriminalvårdsanstalterna.

1989/90:Ju607 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikafria kriminalvårdsanstalter,

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om myndigheters skyldighet att informera de kvinnliga brottsoffren när gärningsmannen lämnar fängelset,

36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behandlingsprogram för män som gjort sig skyldiga till övergrepp mot kvinnor och barn,

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en god eftervård i syfte att underlätta rehabiliteringen,

39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om effektivare narkotikakontroll vid fängvårdsanstalterna,

40. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stramare permissionsbestämmelser,

41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fakultativ villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden samt att straffsatserna ej skall mildras för egendomsbrott.

1989/90:Ju617 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikafria anstalter.

1989/90:Ju626 av Margareta Gard och Ann-Cathrine Haglund (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnors rätt till information om permissioner och tid för frisläppande när mannen är intagen på kriminalvårdsanstalt.

1989/90:Ju627 av Ingela Mårtensson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgat försök med psykoterapeutisk behandling för män som våldfört sig på kvinnor.

1989/90:Ju802 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

10. att riksdagen beslutar att ändra brottsbalken och lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt så att den obligatoriska villkorliga frigivningen upphävs,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särbehandling av intagna i kriminalvårdsanstalt,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om permissioner till intagna i kriminalvårdsanstalt.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikamissbruk inom kriminalvården,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bevakning av fängelsedömda.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rehabilitering av dömda brottslingar.

1989/90:Ju804 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten för intagna att bli placerade på narkotikafria anstalter,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bekämpning av narkotika på anstalterna,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om regler för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden, enligt vad i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta krav på dem som är villkorligt frigivna.

11. att riksdagen beslutar om sådan ändring i tillämpliga lagar att förutsättningarna ökar att särbehandla intagna dömda till fängelse i lägst två år.

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på skötsamhet vid permissioner.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten för kvinnliga intagna att få välja att bli placerade isolerade från manliga intagna.

1989/90:Ju829 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för vård och behandling av förövare av våld mot kvinnor.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:So320.

Utskottet

Anslaget

Regeringens förslag innebär en ökning av anslaget med 205 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Totalt föreslås ett anslag av 2 021 182 000 kr.

I propositionen anger justitieministern beträffande *utnyttjandet av anstalts- och häktesorganisationen* (s. 96—97) att beläggningen under åren 1987 och 1988 vid anstalterna och häktena ökat med sammanlagt 13 % resp. 25 %. Under det första halvåret 1989 har beläggningen vid såväl anstalter som häkten legat på samma nivå som under det första halvåret 1988. Läget vid anstalterna har förbättrats något genom att

sammanlagt 200 tidigare stängda platser vid slutna anstalter åter tagits i bruk. Däremot anförs att situationen vid häktena alltjämt är mycket besvärande i flera regioner.

I 1988 års budgetproposition uttalade dåvarande chefen för justitiedepartementet att den slutna kriminalvårdsanstalten Härlanda i Göteborg borde kunna läggas ned när de nya anstalterna i Göteborg och Halmstad öppnas. Dessa anstalter beräknas kunna öppnas under hösten. Justitieministern uttalar att hon i likhet med kriminalvårdsstyrelsen, mot bakgrund av det ökande antalet intagna med långa strafftider, bedömer att Härlandaanstalten tills vidare bör behållas. Med hänsyn till beläggningssituationen och tillskottet av nya lokalanstaltsplatser har hon bedömt att den tidigare nedlagda kriminalvårdsanstalten i Kristianstad, som tillfälligt åter tagits i anspråk, bör kunna stängas.

I flera motioner tas frågan om en stängning av anstalten i Kristianstad upp. I motion *Ju502* begärs att anstalten inte skall stängas och i motion *Ju504* hemställs att frågan om fortsatt verksamhet vid anstalten övervägs av den arbetsgrupp inom regeringskansliet som skall se över det fortsatta anstaltsbyggandet. I motion *Ju508* begärs en utvärdering av verksamheten och i motion *Ju513* begärs att verksamheten får fortsätta under ytterligare några år. Motiveringarna rör *dels* den nyanställda personalens situation inför en nedläggning, *dels* den projektverksamhet med de intagna som bedrivs på anstalten.

Kristianstadsanstalten uppfördes under 1800-talet. Den togs ur bruk år 1984 och öppnades åter, efter en upprustning på ca 1 milj. kr., år 1988. Anstalten har ca 33 tjänster och tillhandahåller 37 platser.

Under riksmötet 1987/88 behandlade utskottet en motion om rivning av den ifrågavarande anstalten. Utskottet avstyrkte bifall till motionen under hänvisning till att kriminalvården då fortfarande hade behov av anstalten för sin verksamhet (JuU 1987/88:31 s. 3). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet anser att en fortsatt drift vid anstalten i Kristianstad skulle vara av stort värde. Utskottet förutsätter att kriminalvårdsstyrelsen genom analys av beläggningutvecklingen och möjligheterna till omdisponering av medel söker få till stånd en fortsatt drift inom befintliga ramar. Vad utskottet nu med anledning av motionerna *Ju502*, *Ju504*, *Ju508* och *Ju513* anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet godtar regeringens förslag till medelsanvisning.

Narkotikafria anstalter m.m.

I motionerna *Ju607*, *Ju617*, *Ju802* och *Ju804* begärs olika åtgärder i syfte att komma till rätta med narkotikamissbruket på kriminalvårdsanstalterna. I motionerna *Ju607*, *Ju617* och *Ju804* begärs mer differentiering mellan intagna med utgångspunkt i deras narkotikavanor och rätt för intagna att bli narkotikafritt placerade. I flertalet av motionerna framförs krav på skärpt och effektivare kontroll inom anstalterna när det gäller bl.a. rätt till besök m.m.

Utskottet kan först konstatera att narkotikasituationen sedan lång tid utgör ett svårbemästrat problem inom kriminalvården.

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden som i de nu aktuella motionerna (se bl.a. JuU 1985/86:30 s. 3 ff, JuU 1986/87:20 s. 7 ff, JuU 1987/88:31 s. 7 ff och 1988/89:JuU17 s. 8 ff). I betänkandena, till vilka här hänvisas, finns utförliga redogörelser för vilka åtgärder som sedan mitten av 1960-talet vidtagits för att få överblick och kontroll över narkotikamissbruket på anstalterna.

Vid dessa tillfällen har utskottet erinrat om att självklara riktmärken för narkotikapolitiken på kriminalvårdens område måste vara att intagna utan narkotikaproblem och sådana som vill bli av med sitt missbruk inte skall behöva komma i kontakt med narkotika under anstaltsvistelsen, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället.

Som utskottet konstaterat vid tidigare behandling av liknande motioner bedrivs ett ambitiöst och medvetet arbete mot narkotika inom kriminalvårdens olika organ. Utskottet har också konstaterat att det är väl sörjt för möjligheter till differentiering på riksanstalterna samtidigt som vård och behandling kan erbjudas missbrukare som vill upphöra med sitt missbruk. Utskottet har däremot konstaterat att det på landets lokalanstalter saknats, på något undantag när, såväl narkotikafria avdelningar som särskilda avdelningar för intagna som inte missbrukar narkotika.

Under de senaste åren har även här skett en förändring. Således finns i dag s.k. motivationsavdelningar med särskilda behandlingsprogram på flera lokalanstalter, bl.a. Helsingborg, Fosie, Stallargården, Håga och Täby. På ytterligare ett tiotal lokalanstalter är sådana avdelningar under uppbyggnad. Inom Stockholmsregionen sker också en särskild differentiering av dömda omotiverade narkotikamissbrukare till lokalanstalten Hageby. Inom kriminalvårdsstyrelsen pågår vidare arbete med att utarbeta ett program för narkotikamissbrukare där personalen mer strukturerat skall ha droginformation och kurser för dessa intagna.

Här kan vidare nämnas att justitieministern för kommande budgetår beräknar 14 milj. kr. under anslaget E 1 för fortsatta insatser mot aids inom kriminalvården, vilket utskottet i ett föregående avsnitt ställt sig bakom. Det kan tilläggas att regeringen under femte huvudtiteln föreslår medelsanvisning för insatser mot aids inom andra områden, bl.a. för effektivare samverkan mellan narkomanvård och kriminalvård.

Den tidigare nämnda översynen av kriminalvårdens innehåll och verksamhetsformer som bedrivs inom regeringskansliet har bl.a. resulterat i ett uppdrag till kriminalvårdsstyrelsen beträffande lokala handlingsplaner vid kriminalvårdsanstalterna. Strävan bör enligt uppdraget vara att varje anstalt utformar mål och metoder anpassade till anstaltens särskilda förutsättningar bl.a. i fråga om klientel och andra lokala förutsättningar. På anstalter med en hög andel narkotikamissbrukare bör inriktningen vara att lokala handlingsplaner mot narkotika upp-

rättas och genomförs. I ett första skede bör de slutna lokalanstalterna i storstadsregionerna prioriteras. Samverkansformerna mellan anstalten och socialtjänstens narkomanvård bör, enligt uppdraget, ägnas särskild uppmärksamhet när handlingsplanerna utarbetas. Uppdraget skall redovisas genom delrapporter samt slutligt senast den 1 september 1991.

I sammanhanget kan också erinras om att kriminalvårdsstyrelsen enligt ett regeringsuppdrag sett över urinprovstagningen inom kriminalvården. Ett huvudsyfte med översynen är att provtagningen skall ske så ändamålsenligt som möjligt, och ett annat syfte är att få till stånd enhetliga regler för verksamheten.

Kriminalvårdsstyrelsen har i skrivelse till regeringen den 20 oktober 1989 redovisat vissa synpunkter härvidlag. Styrelsen har för avsikt att utarbeta allmänna råd angående urinprovstagningen. De behandlingsmässiga åtgärderna skall vara mer framträdande än vad som kommer till uttryck i anstaltsföreskrifterna. Vidare föreslås att alla nyintagna på anstalt bör lämna urinprov för att personalen skall få ett utgångsläge vid behandlingsplaneringar. Det redovisas att några anstalter har egna instrument för analys av urinprov. Detta bedöms ha påverkat anstaltsarbetet i positiv riktning. Det redovisas vidare att kriminalvårdsstyrelsen har för avsikt att samla samtliga styresmän vid såväl riks- som lokalanstalter för att tillsammans med dem slutgiltigt fastställa enhetliga regler för kriminalvårdens urinprovstagning.

Utskottet vill rent allmänt uttala att sådant arbete som nu beskrivits är mycket angeläget.

När det gäller tankarna i flertalet motioner på ett effektivare kontrollsystem inom anstalterna mot narkotika m.m. vill utskottet anföra följande.

Vad motionärerna eftersträvar är bl.a. skärpta kontroller av intagna och besökande i anstalt och kännbara sanktioner vid positiva urinprov m.m.

En arbetsgrupp inom kriminalvårdsstyrelsen som arbetar med förslag från personalen om åtgärder mot narkotika på anstalterna har under år 1989 lagt fram olika sådana förslag. Bl.a. har urinprovskontroller och besöksrutiner setts över. Arbetsgruppen har föreslagit bl.a. att urinprov får ställas som villkor för obevakade besök, för permissioner utan tillsyn och för andra typer av utevistelser. Förslag har också lagts fram om begränsningar i den intagnes besökskrets, skärpt besökskontroll och besöksförbud i vissa situationer. Arbetsgruppens förslag bereds nu inom kriminalvårdsstyrelsen.

Utskottet kan liksom tidigare år konstatera att ett målmedvetet och mycket ambitiöst arbete mot narkotika bedrivs inom kriminalvårdens olika organ. Under det år som gått sedan utskottet senast hade att ta ställning till motionsönskemål av likartat innehåll som i de nu aktuella motionerna har ytterligare insatser planerats eller vidtagits.

Sammanfattningsvis anser utskottet mot den angivna bakgrunden att det för närvarande inte finns anledning för riksdagen att göra något uttalande om ytterligare åtgärder utöver dem som redan pågår eller planeras.

Utskottet avstyrker på grund av det anförda bifall till motionerna Ju607, Ju617, Ju802 och Ju804 i här behandlade delar.

I motion *Ju516* begärs ett uttalande om behovet av *narkotikahundar* på kriminalvårdsanstalterna. Enligt motionären skulle redan vetskapen om att sådana hundar finns på anstalterna motverka förekomsten av narkotika.

Inom kriminalvården finns visitationspatruller, vars verksamhet är att förhindra insmuggling och förekomst av bl.a. narkotika på anstalterna. Verksamheten med visitationspatruller har successivt byggts ut, och i dag förfogar kriminalvården över sex sådana patruller. I patrullerna ingår en hundförare med narkotikahund. Visitationspatrullerna är knutna till anstalterna Hall, Kumla, Malmö, Norrköping, Norrtälje och Tidaholm. Kriminalvårdsstyrelsen har planer på att eventuellt inrätta ytterligare en visitationspatrull. Härför finns i dag en hundförare med narkotikahund placerad på kriminalvårdsanstalten i Härnösand.

Patrullerna svarar för särskilda visitationer och säkerhetsarbete i första hand vid den egna anstalten. Därutöver skall patrullen också utföra visitationsuppdrag vid ett antal anstalter och häkten som geografiskt ligger nära hemanstalten. Landets anstalter och häkten har därför indelats i sex zoner.

Beslut om särskild visitation vid övriga anstalter och häkten fattas av kriminalvårdsstyrelsen efter framställning från styresmannen vid berörd anstalt eller häkte. Stickprovsvis utförda kontroller utan sådan framställning förekommer också. Under år 1989 utfördes totalt ca 275 kontroller utanför den egna anstalten.

Enligt kriminalvårdsstyrelsens bedömning finns för närvarande inte behov av ytterligare narkotikahundar inom kriminalvården.

Utskottet, som anser att narkotikahundar otvivelaktigt är ett viktigt hjälpmedel i arbetet med att spåra och leta efter narkotika på anstalterna, saknar emellertid anledning att frångå kriminalvårdsstyrelsens bedömning i frågan. Utskottet avstyrker bifall till motion *Ju516*.

Särbehandling av vissa långtidsdömda

I motionerna *Ju802* och *Ju804* efterlyses en sådan ordning att särbehandling kan ske av intagen i kriminalvårdsanstalt som dömts till fängelse i lägst två år oavsett brottslighetens karaktär. Allmänhetens skyddsintresse bör här, enligt motionärerna, sättas i första rummet.

Utskottet har tidigare, senast under innevarande riksmöte, behandlat liknande motionsönskemål. Utskottet lämnade då (1989/90:JuU9 s. 4 ff) en utförlig redogörelse för de bestämmelser i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL), som reglerar hur kriminalvården i anstalt skall anordnas och vad som är vägledande vid placering i anstalt av till fängelse dömda personer. Utskottet hänvisar till den redogörelsen och vill här endast översiktligt nämna vad som gäller vid anstaltsplacering av vissa långtidsdömda enligt 7 § tredje stycket KvaL.

En intagen som undergår fängelse i lägst fyra år eller dömts till fängelse i lägst två år för grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling

som avser narkotika eller för försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till brott som nu angetts skall placeras i slutan stalt. om det med hänsyn till arten av hans brottslighet eller annars kan befaras att han är särskilt benägen att avvika eller fortsätta en brottslig verksamhet av allvarlig karaktär innan verkställigheten i anstalt har avslutats. Sådan placering skall jämlikt 6 § fjärde stycket KvaL ske i slutan riksanstalt och därvid företrädesvis i sådan anstalt eller avdelning av anstalt som är särskilt lämpad att tillgodose kraven på hög säkerhet.

I samband med att nu nämnda bestämmelser fick sin nuvarande lydelse (prop. 1987/88:130, JuU43, rskr. 361) behandlade utskottet flera motioner liknande de nu aktuella.

Utskottet avstyrkte bifall till motionerna. Utskottet ansåg därvid bl.a. att bekämpandet av narkotikabrottsligheten motiverade kravet på fängelse i lägst två år för sådan brottslighet. När det sedan gällde frågan om brott av annat slag var gränsen på fängelse i lägst fyra år enligt utskottets uppfattning väl avvägd. Emellertid uttalade utskottet att ett önskemål på sikt bör vara att det införs en så enhetlig reglering som möjligt såvitt gäller samtliga långtidsdömda (JuU 1987/88:43, s. 11).

Vid behandlingen av frågan i 1989 års ärende hänvisade utskottet till sina överväganden när bestämmelsens nuvarande utformning antogs av riksdagen och avstyrkte bifall till motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet saknar anledning att nu göra annan bedömning. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju802 och Ju804 i nu behandlade delar.

Permissioner m.m.

I ett flertal motioner tas frågan om permissioner inom kriminalvården upp. Således begärs i motionerna *Ju607*, *Ju802* och *Ju804* ett tillkännagivande om att reglerna om permissioner bör stramas upp på olika sätt.

Förra året behandlade utskottet liknande motionsönskemål med begäran om tillkännagivanden om stramare permissionsbestämmelser och krav på skötsamhet innan permissioner beviljas. Utskottet lämnade då (1989/90:JuU9 s. 9 ff) en utförlig redogörelse för reglerna om permissioner inom kriminalvården till vilken här hänvisas.

Utskottet konstaterade då att kriminalvårdens nya permissionsföreskrifter, vilka trädde i kraft den 1 juni 1989, i stort sett tillgodosåg de önskemål som framfördes i motionerna och erinrade vidare om de särskilda reglerna om permission som gäller för vissa långtidsdömda. Utskottet ansåg således inte att det fanns anledning för riksdagen att göra några sådana uttalanden som eftersträvades i motionerna och avstyrkte bifall till dessa. Riksdagen följde utskottet.

Enligt utskottets uppfattning saknas det anledning för riksdagen att nu ändra sin inställning till motionsönskemålen. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna *Ju607*, *Ju802* och *Ju804* i här behandlade delar.

I motion *Ju626* begärs ett tillkännagivande om misshandlade kvinnors rätt till information om permissioner och tid för frisläppande när gärningsmannen är intagen i kriminalvårdsanstalt. I motion *Ju607* begärs en lagreglering i samma syfte.

Förra året behandlade utskottet liknande motionsönskemål. Utskottet (se 1989/90:JuU5 s. 20 f) ansåg att motionsönskemålen fick anses tillgodosedda genom att kriminalvårdsstyrelsen i december 1988 utfärdade allmänna råd (ARK 1988:5), enligt vilka sådan information skall lämnas om målsäganden begär det. Utskottet pekade särskilt på att målsäganden skall underrättas även om gärningsmannen motsätter sig det och att underrättelseskyldigheten också omfattar t.ex. rymningar.

Utskottet är nu av samma mening och anser att de nu behandlade önskemålen i motion *Ju626* och *Ju607* får anses tillgodosedda med den reglering som finns på området.

Bevakning i anstalt

I motion *Ju802* begärs ett tillkännagivande om att bevakningen av de intagna i kriminalvårdsanstalt måste förbättras. Enligt motionärerna är det oacceptabelt från såväl principiella som samhällsekonomiska utgångspunkter att intagna kan avvika från anstalterna.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen och senast i november månad 1989 (se 1989/90:JuU9 s. 12 ff och där gjord hänvisning) behandlat motsvarande motionsönskemål. Utskottet lämnade då en utförlig beskrivning, till vilken här hänvisas, över de insatser som under senare tid gjorts för att höja säkerheten vid anstalterna. Här skall endast erinras om att kriminalvårdsstyrelsen för budgetåret 1990/91 beräknat 13,8 milj. kr. för sådana byggnadsåtgärder vid vissa riksanstalter. I budgetpropositionen har justitieministern anfört att dessa byggnadsåtgärder bör kunna genomföras inom ramen för de medel som beräknas för mindre byggnadsobjekt.

Sammanfattningsvis anförde utskottet i 1989 års ärende att det är en viktig uppgift för kriminalvården att förhindra rymningar från anstalterna. Samtidigt borde, enligt utskottets uppfattning, beaktas att frågorna om anordnandet av bevakningen både personellt och tekniskt kontinuerligt uppmärksammas och att här hela tiden sker en anpassning efter utvecklingen. Utskottet inskräpte betydelsen av att detta arbete fortsätter men ansåg att något särskilt uttalande från riksdagens sida i frågan inte var nödvändigt. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet saknar anledning att nu göra annan bedömning. Utskottet avstyrker därför bifall till motion *Ju802*.

Kvinnor på lokalanstalt

I motion *Ju804* begärs ett tillkännagivande om att kvinnliga intagna skall ha rätt att bli placerade isolerade från manliga intagna.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat motsvarande motionsönskemål (se 1988/89:JuU17 s. 11 f och där gjord hänvisning). Utskottet har i dessa sammanhang lämnat en redogörelse för bestäm-

melserna om placering i anstalt till vilken här hänvisas. Här skall endast erinras om att kriminalvårdslagstiftningen inte innehåller några bestämmelser om att kvinnliga och manliga intagna på samma anstalt skall hållas åtskilda. Däremot kräver hänsynen bl.a. till internationella konventioner att det på anstalter med kvinnliga intagna finns en särskild bostadsavdelning för kvinnor.

Vid tidigare behandling av den nu aktuella frågan har utskottet konstaterat att någon ingående utvärdering av ordningen med placering av män och kvinnor på samma anstalt inte gjorts. Erfarenheterna noterades ha varit skiftande. Utskottet har erinrat om möjligheterna för kvinnliga intagna på lokalanstalt att söka sig till riksanstalt. Utskottet har pekat på att det inom Stockholmsregionen numera finns en lokalanstalt som används enbart för kvinnliga intagna. I dessa ärenden har utskottet också redovisat att det i enstaka fall vidtagits åtgärder på blandade lokalanstalter så att kvinnliga intagna helt kunnat genomföra sin anstaltsvistelse isolerade från de manliga intagna.

Enligt vad utskottet nu inhämtat har kriminalvårdsmyndigheterna det senaste året, mot bakgrund av den diskussion som förevarit, i stor utsträckning koncentrerat placeringen av kvinnliga intagna till en viss eller vissa lokalanstalter även inom andra regioner än Stockholmsregionen.

Utskottet kan sålunda konstatera att det numera är väl sörjt för en differentiering av kvinnliga intagna i den riktning som motionärerna eftersträvar. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju804 i nu behandlad del. Utskottet anser emellertid, liksom tidigare, att det är angeläget att fortsatta ansträngningar görs inom kriminalvården så att intagna kvinnors behov kan tillgodoses också på blandade anstalter. Utskottet vill också erinra om sitt uttalande från år 1988 om att regeringen i lämpligt sammanhang bör lämna riksdagen en redogörelse för sina överväganden i frågan om placeringen av kvinnliga intagna.

Verkställighetsinnehållet m.m.

I motionerna *Ju607*, *Ju627* och *Ju829* förespråkas en utvidgad och intensifierad verksamhet med *psykoterapeutisk behandling av män* som begått övergrepp mot kvinnor och barn. I motion *Ju607* framhålls särskilt att de erfarenheter som vunnits genom den försöksverksamhet som bedrivits på området bör tas till vara i behandlingsarbetet.

Inom kriminalvården har under senare år bedrivits en försöksverksamhet i syfte att finna lämpliga behandlingsmetoder för män som gjort sig skyldiga till övergrepp mot kvinnor och barn. Genom omprioriteringar på befintliga anslag inrättade kriminalvårdsstyrelsen den 1 juli 1988 tre halvtidstjänster som psykolog speciellt för nämnda målgrupp. Dessa resurser används för såväl psykoterapi som handledning och utbildning av personal inom kriminalvården i stort. I sin anslagsframställning för budgetåret 1990/91 har kriminalvårdsstyrelsen begärt medel bl.a. för 2,5 tjänst som psykolog för behandlingsverksamhet för män dömda för övergrepp mot kvinnor och barn samt för utbildningsinsatser för den kriminalvårdspersonal som arbetar med sådana män.

Justitieministern har i budgetpropositionen (s. 98 f) anförut att det av kriminalvårdsstyrelsen yrkade beloppet för psykologtjänsterna ryms inom anslaget.

Utskottet kan konstatera att det, enligt vad som redovisas i budgetpropositionen, inom kriminalvårdsverket för närvarande bedrivs och planeras en rad verksamheter med olika inriktning för män som dömts för brott av det nu aktuella slaget. Kursprogram med inriktning på sex- och samlevnadsfrågor är under utarbetande för att användas på flera anstalter i landet. På ett par riksanstalter planerar man att genomföra särskilda behandlingsprogram för sexualbrottslingar.

Vid flera tillfällen har utskottet (se senast 1989/90:JuU8 s. 11 f) understrukit vikten av att man i rehabiliterande syfte söker utveckla metoder för särskilda insatser för de grupper av män som dömts för olika former av våldsbrott mot kvinnor. Utskottet har därvid ställt sig positivt till den nyssnämnda försöksverksamheten. Dock har utskottet av principiella skäl tagit avstånd från tanken på införande av en straffpåföljd som skulle kunna innebära ett obligatoriskt vårdprogram för de berörda till fängelse dömda männen. Vid riksdagsbehandlingen år 1988 (JuU 1987/88:31 s. 22 ff) slog utskottet fast att det är angeläget att försöksverksamheten med behandling av personer som dömts för misshandel och sexualbrott vidareutvecklas och att det då är viktigt att all personal har en tillräcklig insikt i det arbete som bedrivs. Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1987/88:239).

Utskottet vill ånyo uttala att det är angeläget att behandlingsverksamhet av här aktuellt slag prioriteras inom anstaltsvården. Med tanke på att verksamheten är i full gång och på att ytterligare verksamhet i denna riktning planeras, finns emellertid inte anledning för riksdagen att göra något särskilt uttalande i saken. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju607, Ju627 och Ju829 i nu berört hänseende.

I motionerna *Ju506* och *Ju802* tas upp frågor om rehabiliterande åtgärder för intagna i anstalt. Tillkännagivanden begärs om främst *ökad yrkesutbildning och social träning*.

I höstas (1989/90:JuU9 s. 14 ff) behandlade utskottet liknande motionsönskemål. Utskottet konstaterade att möjligheter till både yrkesutbildning och social färdighetsträning finns i anstalt, men att andelen intagna som genomgår yrkesutbildning var liten i förhållande till dem som genomgår teoretisk utbildning. Utskottet ansåg det angeläget att kriminalvårdsstyrelsen i samråd med skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsverket anordnar den utbildning i anstalt som de intagna har behov av. Utskottet utgick från att så skedde utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. Utskottet avstyrkte bifall till motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Enligt vad utskottet nu inhämtat har kriminalvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsverket i slutet av förra året genomfört en samarbetskonferens i syfte att förbättra samarbetet mellan myndigheterna. En arbetsgrupp med företrädare för de båda verken har bildats. Arbetsgruppen skall undersöka möjligheterna av en förändrad och förbättrad tillgång till yrkesutbildning för de intagna i anstalt.

Då samarbetet mellan kriminalvårdsstyrelsen och arbetsmarknadsverket beträffande yrkesutbildning i anstalt för de intagna nu avancerat i en riktning som utskottet kan ställa sig bakom saknas det, enligt utskottets uppfattning, skäl för riksdagen att göra något särskilt uttalande i frågan. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju506 och Ju802 i nu behandlade delar.

Villkorlig frigivning m.m.

I ett stort antal motioner tas upp frågan om villkorlig frigivning från anstalt. I motionerna 1988/89:Ju805 och Ju802 begärs att den obligatoriska halvtidsfrigivningen skall avskaffas. Motionärerna förespråkar i princip ett system med avtjänandet av hela straffet. I motionerna 1988/89:Ju808 och Ju607 förordas en fakultativ villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden. I motion Ju804 förordas en obligatorisk villkorlig frigivning efter nyss nämnda tid, dock med möjlighet att uppskjuta denna i fall av misskötsamhet. I motionerna 1988/89:Ju805, Ju502, Ju607 och Ju802 förespråkas att någon sänkning av straffskalorna inte skall ske om villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden införs. Önskemål om skärpta krav på villkorligt frigivna framställs i motionerna 1988/89:Ju501 och Ju804. Motionärerna anser att den dömda bör återintas i anstalt vid misskötsamhet i form av hantering med droger.

Reglerna om villkorlig frigivning från fängelsestraff finns i 26 kap. brottsbalken (BrB). Reglerna innebär i huvudsak att villkorlig frigivning av den som har en strafftid som understiger två år i princip alltid skall ske när halva tiden har avtjänats. Beträffande villkorlig frigivning från längre straff gäller att, om någon har dömts till fängelse i lägst två år för särskilt allvarlig brottslighet som har riktat sig mot eller medfört fara för liv eller hälsa och påtaglig risk bedöms föreligga för att han efter frigivningen fortsätter brottslighet av samma slag, får han inte villkorligt frigives förrän två tredjedelar av den i domen bestämda strafftiden har avtjänats.

För en villkorligt frigiven gäller en prøvotid av ett år eller, om straffet är fängelse i två år eller mer, lägst ett och högst tre år. Den frigivne skall ställas under övervakning om det bedöms påkallat i det enskilda fallet; övervakningen upphör normalt sedan ett år av prøvotiden förflutit. Särskild föreskrift kan meddelas om vistelseort, arbetsställning, läkarvård, nykterhetsvård m.m. och tid och sätt för skadestånds fullgörande. Om den frigivne ställs under övervakning kan föreskrift också meddelas om vad som skall gälla för denna.

Den frigivne skall under prøvotiden iakttä skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt föreskrifter i BrB eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav. Vid misskötsamhet utan samband med ny brottslighet kan övervakningsnämnden utdela varning eller förlänga övervakningen. Har den frigivne allvarligt åsidosatt sina åligganden

och kan det antas att han inte kommer att låta rätta sig genom någon annan åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta, kan den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad för högst en månad varje gång.

Övervakningsnämnden kan vidare omhänderta den villkorligt frigivne om det t.ex. uppkommer fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad eller om den frigivne undandrar sig övervakning. Den omhändertagne får inte kvarhållas längre än en vecka, eller, om synnerliga skäl därtill föreligger, genom nytt beslut under ytterligare en vecka.

Övervakningsnämnderna meddelade beträffande villkorligt frigivna under budgetåret 1988/89 beslut om varning i 232 fall. Förordnande om tillfälligt omhändertagande meddelades i 974 fall, varav 586 verkställdes. Villkorligt medgiven frihet förklarades förverkad i 73 fall och föreskrifter meddelades i 307 fall.

I budgetpropositionen (s. 35 f) redovisar justitieministern att det för närvarande inom justitiedepartementet bereds förslag till ändrade bestämmelser om villkorlig frigivning. Den frågan har, anför hon, ett nära samband med den översyn av straffskalorna som fängelsestraffkommittén bedrivit. Hennes avsikt är att föreslå att den nuvarande huvudregeln om halvtidsfrigivning avskaffas. En målsättning med detta arbete är att det samlade resultatet inte skall leda till några generella ökningarna av de faktiska anstaltstiderna, och frågan om den villkorliga frigivningens framtida utformning bör därför, enligt hennes mening, övervägas i ett större sammanhang där också bl.a. frågor om verkställighetsformer men även om alternativ till frihetsstraff ägnas uppmärksamhet. Inom justitiedepartementet pågår nu ett beredningsarbete med den inriktningen.

Under riksmötet 1987/88 behandlade utskottet flera motionsförslag om en återgång till tidigare gällande ordning med villkorlig frigivning först efter två tredjedelar av strafftiden varvid i en motion särskilt framhölls att ändringen borde ske utan att straffsatserna samtidigt ändrades.

Utskottet avstyrkte bifall till motionerna under hänvisning till de överväganden som redan då i dessa sammanhang pågick inom regeringskansliet. Utskottet underströk att det inte kunde komma i fråga att genomföra en sådan ändring av reglerna för villkorlig frigivning utan att samtidigt straffskalorna ses över (JuU 1987/88:45 s. 37).

Utskottets tidigare ställningstagande i frågan om ändring av reglerna om villkorlig frigivning och ändring av straffskalorna har alltså varit bäringstätt. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna 1988/89:Ju805, 1988/89:Ju808, Ju502, Ju607, Ju802 och Ju804 i nu behandlade delar.

När det sedan gäller önskemålen om skärpta krav på villkorligt frigivna är det utskottets uppfattning att nuvarande bestämmelser tillgodoser de krav som bör kunna ställas på en villkorligt frigivne. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna 1988/89:Ju501 och Ju804 i nu berörda delar.

Frågan om tillgängliga platser för eftervård av kriminalvårdens klienter tas upp i motion *Ju607*. Vad motionärerna närmast synes syfta på är att en intagen jämlikt 34 § KvaL i rehabiliteringssyfte kan få vistas utanför anstalt under lämplig tid i anstaltsvistelsens slutskede. Enligt motionärerna motsvarar antalet tillgängliga vårdplatser i familjehem och behandlingshem inte behovet och ett tillkännagivande om ökade insatser härför framställs.

Utskottet behandlade förra året liknande motionsönskemål. Utskottet konstaterade att antalet vårdplatser för intagna med speciella vårdbehov, exempelvis psykiskt störda missbrukare, var begränsat och inte motsvarade behovet. Utskottet inhämtade emellertid att arbete pågick med tillskapandet av sådana platser och ansåg mot bakgrund härav att det saknades anledning för riksdagen att göra något särskilt uttalande i frågan (1989/90:JuU9, s. 21). Riksdagen följde utskottet.

Enligt vad utskottet nu inhämtat från kriminalvårdsstyrelsen har läget förbättrats något sedan utskottet senast hade att ta ställning i ämnet. Utskottet utgår från att arbetet på att tillskapa erforderliga platser fullföljs.

Under hänvisning till det anförda finner utskottet att det även nu saknas anledning för riksdagen att här göra något särskilt uttalande. Motionsyrkandet avstyrks.

I motion *Ju501* hemställs att riksdagen hos regeringen begär att kriminalvårdsverket får i uppdrag att på försök starta ett *övergångshem* i Helsingborg för bl.a. frigivna från anstalt. Som motivering anförs bl.a. att bristen på egen bostad har en stor negativ inverkan på det rehabiliteringsarbete som genomförs på anstalten.

Inom kriminalvården finns i dag s.k. frivårdshotell eller inackorderingshem. Dessa tillkom mot bakgrund av 1960-talets bostadsbrist. Då bostadssituationen under 1970-talet på många håll förbättrades kom anläggningarna att nyttjas i mindre grad än väntat. Nyttjandet försköts i en del fall alltmer från kravlöst boende till behandlingsmässiga insatser för den mest socialt handikappade klientgruppen. I början av 1980-talet omvandlades flera frivårdshotell till anstalter eller anstaltsavdelningar och personalen där överfördes från frivården till anstaltsorganisationen. I dag återstår inom kriminalvården frivårdshotell eller inackorderingshem i Stockholm, Uppsala och Borås. Totalt disponerar dessa 35 platser. Samtliga institutioner har ett program med fritidsaktiviteter m.m. för de boende.

Av utskottets ovan gjorda redogörelse framgår att det redan i dag inom kriminalvården finns den typ av "övergångshem" som motionären efterlyser i motionen. Behov av en försöksverksamhet på området saknas således. Utskottet avstyrker bifall till motion *Ju501*.

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 3 (s. 99—101) föreslagit riksdagen att till Frivården för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 282 459 000 kr.

Motioner

1989/90:514 av Hans Göran Franck m.fl. vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om synpunkter och förslag vid förändringar av kriminalvården.

1989/90:Ju607 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

42. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av frivården.

43. att riksdagen till Frivården för budgetåret 1990/91 anslår 5 000 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit eller således 287 459 000 kr.

44. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvidgad försöksverksamhet med samhällstjänst.

1989/90:Ju627 av Ingela Mårtensson (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontraktsvård för män som våldfört sig på kvinnor.

1989/90:Ju809 av Britta Bjelle m.fl. (fp) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skyddskonsulentverksamheten.

1989/90:Ju810 av Britta Bjelle m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till försöksverksamhet med samhällstjänst för 15—17-åringar enligt vad i motionen anförts.

1989/90:Ju822 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen till anslaget E 3 Frivården för budgetåret 1990/91 anslår 2 500 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit till försöksverksamheten med projekt samhällstjänst.

3. att riksdagen till anslaget E 3 Frivården för budgetåret 1990/91 anslår 50 000 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit för att utvidga kontraktsvård, handledning samt andra åtgärder mot återfallsbrott.

Allmänt

Frivårdens verksamhet är för närvarande huvudsakligen inriktad på personundersökningsverksamhet, övervakningsverksamhet och arbete på häkten och lokalanstalter.

Enligt kriminalvårdsstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1990/91 har kriminalvården noterat en väsentligt högre belastning på såväl frivården som häkten och anstalter. Bl.a. har kontraktsvårdsreformen medfört en påtagligt ökad arbetsbelastning för frivården. Således utfördes under budgetåret 1989/90 ca 550 kontraktsvårdsutredningar. Ett växande problem uppges också vara gränsdragningen enligt normaliseringsprincipen mellan frivården och andra samhällsorgan oavsett huvudman.

I motion *Ju809* begärs ett uttalande om ökad uppmärksamhet åt frivårdens nuvarande problem och i motion *Ju607* begärs ett uttalande om en utvecklad frivård där ökat samarbete med folkrörelser, fackföreningar och kristna samfund m.m. förordas. I motion *Ju514* begärs överväganden om att överlämna väsentliga delar av frivårdens arbetsuppgifter, främst då frigivningsförberedelser och andra rehabiliterande insatser, till socialtjänsten. Bakgrunden uppges vara svårigheterna med gränsdragningsproblem mellan olika myndigheter såvitt gäller kriminalvårdens klienter.

Utskottet kan, i likhet med vad justitieministern anför i årets budgetproposition (s. 38), konstatera att kriminalvårdens klienter till stor del är starkt missgynnade både socialt och i de flesta andra avseenden. Enligt utskottets mening måste kriminalvårdens ambitionsnivå vara hög för att främja de dömdas anpassning men här krävs också medverkan från andra samhällsorgan för att ge dem en rimlig social plattform. Utskottet vill understryka att kriminalvårdens klienter har samma principiella rätt som andra medborgare till den service och omsorg som samhället tillhandahåller.

Avsikten med den översyn av frivården som pågår inom regeringskansliet är bl.a. att åstadkomma underlag för ställningstaganden till frivårdens framtida roll och arbetsuppgifter. Översynen omfattar således frågeställningar rörande frivårdens roll i kriminalvårdsarbetet liknande dem som tas upp i motionerna *Ju607* och *Ju809*. I nuvarande beredningsläge saknas det, enligt utskottet mening, anledning för riksdagen att i ifrågavarande sammanhang göra några särskilda uttalanden i anledning av motionerna. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna *Ju607* och *Ju809* i nu behandlade delar.

Inom ramen för översynen skall bl.a. frivårdens ansvarsområde i förhållande till andra myndigheter utifrån den s.k. normaliseringsprincipen och möjligheterna att renodla frivårdens uppgifter belysas. De överväganden som efterlyses i motion *Ju514* gäller således frågor som är föremål för uppmärksamhet i regeringskansliet. I detta läge saknas det, enligt utskottets mening, skäl för riksdagen att göra sådana uttalanden som efterlyses i motionen. Motionsyrkandet avstyrks.

Från anslaget betalas kostnaderna för frivårdsorganisationens och övervakningsnämndernas verksamhet samt ersättning till övervakare. Regeringen föreslår ett anslag till frivården på 282 459 000 kr.

I motion Ju822 framhålls att det är viktigt att försöksverksamheten med *samhällstjänst* kan genomföras på ett tillfredsställande sätt. För detta syfte begärs att anslaget ökas med 2,5 milj. kr. I motionen förordas också en ytterligare satsning på bl.a. *kontraktsvårdsärenden*. Enligt motionärerna kommer satsningar på alternativ till fängelse att på sikt leda till nedskärningar av antalet fängelseplatser och minskad återfallsbrottslighet. För utvecklandet av olika öppna behandlingsformer föreslås en ökning av anslaget med ytterligare 50 milj. kr.

I motion Ju607 begärs en ökning av anslaget med 5 milj. kr. Yrkandet har sin grund i motionärernas krav på bl.a. höjd ersättning till lekmanövervakarna. Denna fråga behandlar utskottet i ett följande avsnitt i detta betänkande. Som framgår där kan det för närvarande inte anses erforderligt med den ytterligare medelsanvisning som förordas i motionen.

Utskottet kan konstatera att regeringens förslag till medelsberäkning för frivården innebär dels att frivården undantagits från tillämpning av huvudförslaget om besparing, dels en ökning med nästan 23 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Av budgetpropositionen framgår att den totala kostnaden för försöksverksamheten med samhällstjänst under ett budgetår beräknas uppgå till 2,4 milj. kr. För kommande budgetår beräknas att nämnda kostnader ryms inom ramen för anvisade medel.

Regeringens förslag till medelsanvisning bör enligt utskottets uppfattning godtas. Utskottet kan därför inte ställa sig bakom kraven i motion Ju822 på högre anslag till frivården. Utskottet avstyrker således bifall till motion Ju822 i nu behandlad del.

Utskottets ställningstagande innebär emellertid inte att utskottet är omedvetet om det ansträngda arbetsläge som råder inom frivården. Sedan lång tid tillbaka har minskad användning av fängesestraff varit ett huvudmål i det kriminalpolitiska utvecklingsarbetet. Som tidigare uttalats är det därför angeläget att försöksverksamheten med samhällstjänst inte ger ett missvisande utslag på grund av otillräckliga resurser och vidare är det angeläget att erforderligt förberedelsearbete inför s.k. kontraktsvård kan ske. Av det anförda följer att anslagsutvecklingen här måste följas noga av statsmakterna.

Ersättning till övervakare

I motionerna *Ju607* och *Ju809* tas upp spørsmålet om ersättningen till lekmanövervakarna. Motionärerna anser att ersättningen är för låg och att den bör höjas. Yrkandet i motion *Ju607* ligger bakom ett yrkande om ökat anslag som utskottet behandlat i ett föregående avsnitt. I motion *Ju809* uttalas att den höjda ersättningen kan erhållas genom en omdisponering av frivårdens resurser.

Lekmanövervakarna ersätts sedan den 1 juli 1986 med 200 kr. per månad och uppdrag, varav hälften utgör en schabloniserad kostnadsersättning. Därutöver kan ersättning utgå med 35 kr. i arvode per timme vid särskilda insatser. Det finns också möjligheter till ersättning för särskilda kostnader.

Under budgetberedningen i riksdagen under förra riksmötet behandlade utskottet en motion med begäran om en översyn av lekmanövervakarnas villkor, där den ekonomiska ersättningen särskilt borde uppmärksammas. Utskottet ansåg att motionsyrkandet fick anses tillgodosett genom den översyn av frivården inom regeringskansliet som då aviserats och där bl.a. övervakarnas ekonomiska villkor skulle behandlas. Utskottet underströk vikten av detta arbete (1988/89:JuU17 s. 13 f). Riksdagen följde utskottet.

Då frågan om övervakarnas villkor för närvarande är föremål för överväganden inom regeringskansliet saknas det, enligt utskottets uppfattning, anledning för riksdagen att nu göra något särskilt uttalande i frågan om övervakarnas ersättning. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju607 och Ju809 i nu behandlade delar.

Samhällstjänst

I motion *Ju607* begärs ett uttalande om en utvidgning av försöksverksamheten med samhällstjänst. Motionärerna anser dels att försöksverksamheten bör omfatta hela landet, dels att andra arbetsuppgifter än de som de ideella organisationerna kan erbjuda skall utnyttjas. Motionärerna anser också, vilket även förespråkas i motion *Ju810*, att samhällstjänst bör kunna användas som påföljd för unga lagöverträdare mellan 15 och 17 år även när alternativet inte är fängelse.

Riksdagen antog i december förra året lagen (1989:928) om försöksverksamhet med samhällstjänst. Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1990 och upphör att gälla vid utgången av år 1992, innebär att rätten i brottmål i vissa fall får döma till skyddstillsyn med föreskrift att den dömda skall utföra oavlönat arbete i angiven omfattning (samhällstjänst). Försöksverksamheten omfattar brottmål som prövas av Uppsala, Linköpings, Helsingborgs, Malmö och Gävle tingsrätter.

I samband med behandlingen av lagstiftningsärendet om samhällstjänst avstyrkte utskottet (prop. 1989/90:7, JuU10) bifall till liknande motionsönskemål som de nu aktuella. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet anslöt sig således till förslaget i propositionen att *lokalt begränsa försöksverksamheten* med samhällstjänst till vissa domstolar. För detta talade bl.a. resursskäl. Vidare hänvisades till att det i andra fall både utom och inom landet gjorts lokalt begränsade försök på det kriminalpolitiska området. Utskottet erinrade vidare om att det vid en eventuell förlängning av försöksverksamheten kunde bli aktuellt att utöka den till att omfatta även andra delar av landet.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker bifall till motion *Ju607* i nu berörd del.

Beträffande motionsönskemål om att även andra *arbetsuppgifter* än de som finns hos de ideella organisationerna borde komma i fråga för

samhällstjänst underströk utskottet bl.a. vad som härvidlag anfördes i propositionen, nämligen att arbetsuppgifterna för samhällstjänst i första hand skall skaffas inom den ideella föreningsverksamheten och så långt det är möjligt bör vara av den arten att de normalt inte utförs av anställda.

Utskottet saknar anledning att frångå denna bedömning och avstyrker bifall till berört yrkande i motion Ju607.

När det sedan gällde önskemålen om att samhällstjänst skulle kunna användas som påföljd för *unga lagöverträdare mellan 15 och 17 år* även om alternativet inte är fängelse erinrade utskottet om att det huvudsakliga målet med försöksverksamheten med samhällstjänst är att minska användningen av fängelsestraff. Härtill kom principen att unga lagöverträdare skall uppmärksammas av de sociala myndigheterna och endast i begränsad utsträckning bör bli föremål för domstolsprövning och åtgärder inom kriminalvårdens ram.

Utskottet vidhåller här sin tidigare bedömning och avstyrker därför bifall till här behandlade yrkanden i motionerna Ju607 och Ju810.

Kontraktsvård

I motion *Ju627* begärs ett uttalande om att kontraktsvård skall användas som påföljd för män som våldfört sig på kvinnor.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat motioner om tillämpningsområdet för kontraktsvård. I samband med att kontraktsvård, som är en särskild form av skyddstillsyn, infördes den 1 januari 1988 (prop. 1986/87:106, JuU32, rskr. 279) behandlade och avstyrkte utskottet bifall till motioner om att denna påföljdsform skulle få tillämpas enbart beträffande personer med missbruksproblem. Under innevarande riksmöte har utskottet vidare avstyrkt bifall till motioner med önskemål om lagförslag beträffande kontraktsvård vid sexualbrott och grova misshandelsbrott (1989/90:JuU8). Riksdagen har följt utskottet.

I höstas (1989/90:JuU8 s. 12) konstaterade utskottet sålunda att kontraktsvård tillämpas i viss om än ringa omfattning när det är fråga om sexualbrott eller misshandelsbrott. Utskottet ansåg att denna praxis är väl förankrad i förarbetena till lagstiftningen. Ett riksdagsbeslut syftande till en utvidgning av tillämpningsområdet var enligt utskottets mening då inte aktuellt; härför krävs, ansåg utskottet, en längre tids tillämpning av de nya reglerna och en utvärdering av dem.

Vad utskottet uttalade i saken förra året har alltjämt giltighet. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju627 i här behandlad del.

Maskin- och verkstygstrustning

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 4 (s. 101) föreslagit riksdagen att till Maskin- och verkstygstrustning m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 19 700 000 kr.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Engångsanskaffning av inventarier m.m.

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 5 (s. 102) föreslagit riksdagen att till Engångsanskaffning av inventarier m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 25 200 000 kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Utbildning av personal m.fl.

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 6 (s. 102—103) föreslagit riksdagen att till Utbildning av personal m.fl. för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 24 078 000 kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Påföljdsfrågor m.m.

Motioner

1989/90:Ju408 av Margit Gennser (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning med syfte att förkorta häktningstiderna på så sätt som i motionen angivits.

1989/90:Ju507 av Jan Andersson och Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att förbättra förhållandena vid häktena.

1989/90:Ju607 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

47. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontraktsvården.

1989/90:Ju712 av Hans Göran Franck m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förändringar i reglerna om restriktioner för häktade.

1989/90:Ju802 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om villkorligt fängelse,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stramare skyddstillsyn.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strängare straff vid vanebrottslighet.

1989/90:Ju804 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar om sådana ändringar i lagen om kontraktsvård som föranleds av motionens förslag,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i tillämpliga lagar som föranleds av vad i motionen anförts om skärpning av straff vid återfall,

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler om villkorlig fängelsedom, enligt vad i motionen anförts.

1989/90:Ju810 av Britta Bjelle m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om straffsatser vid upprepade brottslighet.

Utskottet

Villkorligt fängelse

I motionerna *Ju802* och *Ju804* hemställs att villkorlig dom skall ersättas med villkorligt fängelse. Motionärerna konstaterar att en villkorlig dom ofta uppfattas som ett frikännande. Den villkorliga domen bör därför bytas ut mot ett villkorligt anstånd med ett fängelsestraffs verkställande. I motionerna *Ju607* och *Ju804* begärs att villkorligt fängelse skall införas vid kontraktsvård.

Frågan om villkorligt fängelse har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen under senare år. Sålunda var frågan aktuell både i ärendet om kontraktsvård år 1987 (prop. 1986/87:106, JuU32, rskr. 279) och i ärendet om nya bestämmelser för straffmätning och påföljdsval år 1988 (prop. 1987/88:120, JuU45, rskr. 404) samt i samband med behandlingen av vissa motioner om påföljdssystemet under år 1989 (1989/90:JuU8). Utskottet har här i sina av riksdagen godkända betänkanden avstyrkt bifall till motionsönskemål om införande av villkorligt fängelse.

Vid dessa tillfällen har utskottet ansett att villkorligt fängelse inte bör införas som en självständig påföljd i brottsbalkens påföljdssystem, vare sig med eller utan kombination med kontraktsvård. Skälen härför var flera. Utskottet ansåg att det var svårt att bortse från de olägenheter som det skulle innebära att införa villkorligt fängelse som en självständig frivårdspåföljd. Riskerna var påtagliga för att frivårdssystemet skulle bli svårhanterligt om villkorligt fängelse infördes utan att villkorlig dom och skyddstillsyn samtidigt avskaffades. Utskottet pekade också på att det fanns risk för en ojämn och varierande praxis inom ramen för ett frivårdssystem med dessa olika påföljdsvarianter. Utskottet ifrågasatte slutligen om införandet av villkorligt fängelse — en reform av ett relativt begränsat slag — kunde motivera ett så pass kraftigt ingrepp i påföljdssystemet och lagstiftningen i övrigt som det skulle vara frågan om.

Vad utskottet tidigare uttalat har alltjämt giltighet. Utskottet anser således att villkorlig dom inte bör ersättas med villkorligt fängelse. Utskottet avstyrker därför bifall till nu aktuella yrkanden i motionerna Ju802 och Ju804.

Inte heller anser utskottet att villkorligt fängelse bör införas vid kontraktsvård. Yrkandena härom i motionerna Ju607 och Ju804 avstyrks.

Straffskärpning vid återfall m.m.

I flera motioner tas upp olika frågor om påföljdsval och straffmätning vid återfallsbrottslighet. I motionerna *Ju802* och *Ju804* framförs synpunkten att möjligheten till straffskärpning vid återfall är alltför begränsad enligt nuvarande bestämmelser och att här krävs en ändring i skärpande riktning. I motion *Ju802* kritiseras vidare möjligheten att låta en tidigare dom på skyddstillsyn omfatta också brott som begåtts efter skyddstillsynsdomen. I motion *Ju810* betonas att det genom straffskärpning vid återfall även vid ungdomsbrottslighet bör klargöras att återfall i brott är en försvarande omständighet.

Som framgått ovan beslutade riksdagen i maj 1988 om nya regler för straffmätning och påföljdsval (prop. 1987/88:120, JuU45, rskr. 404). De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 1989. Utskottet behandlade då utförligt frågan om straffbestämningen vid återfall (se JuU45 s. 33 ff) och ställde sig bakom förslagen i propositionen. Utskottet avstyrkte bifall till flera motioner i vilka framställdes krav på strängare regler vid återfall än de föreslagna. Riksdagen följde utskottet.

I sin motivering härför framhöll utskottet bl.a. att den nya ordningen innebär en skärpning i förhållande till tidigare reglering, särskilt i fråga om straffmätningen vid upprepade återfall i allvarlig brottslighet. Det är också, ansåg utskottet, i första hand för dessa fall som en uppstramning av regelsystemet är påkallad.

Under innevarande riksmöte har riksdagen också behandlat frågan om straffskärpning vid återfall (se 1989/90:JuU8 s. 9 f). Utskottet avstyrkte då bifall till motionerna under hänvisning dels till att den nya lagstiftningen endast varit i kraft i knappt ett år, dels till att utskottet saknade anledning att frångå sina ställningstaganden i frågan från ärendet om straffmätning och påföljdsval. Utskottet behandlade då också motioner med önskemål om att fängelse skall vara normalpåföljd vid återfall i brott efter en dom på skyddstillsyn. Också frågan om påföljd i dessa situationer borde enligt utskottets uppfattning avgöras efter en prövning i enlighet med de riktlinjer som lades fast i det nyssnämnda ärendet. Utskottet avstyrkte således bifall till motionsönskemålet. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning när det gäller straffskärpning vid återfall i brott och avstyrker bifall till motionerna Ju802, Ju804 och Ju810 i nu behandlade delar.

Även yrkandet i motion Ju802 om stramare skyddstillsyn vid återfallsbrottslighet avstyrks.

I motion *Ju408* begärs en utredning med syfte att *förkorta häktningstiderna*. Utredningen bör, enligt motionären, bl.a. överväga införandet av en tidsgräns, efter vilken det skulle krävas synnerliga skäl för att häktningsbeslutet skall bestå.

Utskottet har behandlat en liknande motion under innevarande riksmöte (1989/90:JuU9 s. 21 ff). Utskottet avstyrkte motionen under hänvisning bl.a. till att en utredning så sent som för några år sedan uppmärksammat frågan om häktningstiderna men inte funnit anledning att föreslå några genomgripande förändringar på detta område. Utskottet erinrade avslutningsvis om att i den mån långa häktningstider kan vara att hänföra till bristande polis- eller åklagarresurser, så är detta en fråga som uppmärksammas i det återkommande budgetarbetet.

När frågan nu åter är aktuell saknar utskottet anledning att frågå sina tidigare överväganden. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

I motion *Ju507* begärs ett tillkännagivande om behovet av åtgärder för att *förbättra förhållandena vid häktena*. Enligt motionärerna har den s.k. häktningsreformen, med bl.a. förkortad tidsfrist för domstolsprövning, försvårat personalförhållanden m.m. på häktena.

Som motionärerna anför har den s.k. häktningsreformen inneburit stora påfrestningar på kriminalvårdens personal trots att förstärkningar gjorts i form av bl.a. ökade personalresurser. Detta framgår av domstolsverkets utvärdering av reformen (DV-rapport 1989:9) Häktningsreformen. Emellertid har, som redovisas i budgetpropositionen (s. 38), kriminalvårdsstyrelsen sett över personaldimensioneringen och resursutnyttjandet inom häktes- och anstaltsorganisationen. Utredningen, som avslutades i september 1989, har föreslagit bl.a. att resurserna skall omfördelas mellan olika anstalter i syfte att åstadkomma en jämnare personaldimensionering vid likvärdiga enheter. Förslaget innebär — totalt sett — en personalförstärkning vid bl.a. häktena. Förslaget remissbehandlas för närvarande och kriminalvårdsstyrelsen avser att redovisa resultatet av översynen i samband med nästa års anslagsframställning. Utskottet utgår ifrån att det ansträngda läget vid landets häkten uppmärksammas i detta arbete utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. Vad utskottet nu anfört betyder att utskottet avstyrker bifall till motion *Ju507*.

I motion *Ju712* begärs ett tillkännagivande om behovet av förändringar i *reglerna om restriktioner för häktade*. Motionärerna föreslår att beslut om restriktioner för häktade skall fattas av domstol med möjlighet för åklagare att häva sådana restriktioner.

Beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott ankommer det på undersökningsledaren eller åklagaren att avgöra om eller i vad mån den häktade kan, med hänsyn till risken för att bevis undanröjs eller brottsutredningen annars försvåras, få medgivande att vistas tillsammans med annan häktad, avsända eller ta emot brev eller försändelse av annat slag utan föregående granskning av innehållet, ta

emot besök, ha telefonsamtal eller lämna förvaringslokalen. Undersökningsledaren eller åklagaren får också besluta om inskränkningar helt eller delvis i den häktades rätt att ha tillgång till tidskrifter, tidningar, radio och TV, om det är påkallat för att undvika att bevis undanröjs eller utredning om brott annars försvåras. Frågor av nu aktuellt slag som avser ordning och säkerhet ansvarar häktesföreståndaren för.

Reglerna i ämnet finns i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. Beslut om restriktioner skall omprövas så ofta anledning därtill uppkommer. Åklagares beslut kan överprövas inom ramen för riksåklagarens (RÅ) och statsåklagares tillsyn över lägre åklagares verksamhet.

Frågan om att låta domstol överpröva åklagares beslut om restriktioner har behandlats bl.a. av utredningen angående översyn av häktningsbestämmelserna. Utredningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1977:50) Häktning och anhållande att det borde införas möjlighet för den som är häktad eller anhållen att begära domstolsprövning av en åklagares beslut om begränsningar i hans rätt till kontakt med omvärlden. Enligt utredningen borde överprövningen förläggas till allmän domstol och i många fall torde det enligt utredningen vara lämpligt att sådana frågor togs upp i samband med häktningsförhandling.

Vid remissbehandlingen av betänkandet fick förslaget ett blandat mottagande. Flera remissinstanser avstyrkte förslaget med motiveringen att det vid sidan av den nuvarande möjligheten till överprövning av sådana beslut av statsåklagare och RÅ inte fanns något behov av en särskild besvärsordning. Det framhölls också att en sådan ordning är kostsam och betungande samt att den i praktiken knappast skulle fylla någon funktion med hänsyn till att åklagarens beslut ofta kommer att vara ändrat innan rätten hinner ta upp det till prövning. Man ansåg också att den misstänktes tilltro till rättens opartiskhet minskar ju fler beslut domstolen har att fatta beträffande den misstänkte under förundersökningen.

Departementschefen (prop. 1980/81:201 s. 27) delade de betänkligheter som sålunda fördes fram mot förslaget. De gällande möjligheterna till överprövning fick anses tillfredsställande. Med hänsyn härtill och till de olägenheter som den föreslagna ordningen skulle innebära borde förslaget, enligt hans mening, inte genomföras.

Vid riksdagsbehandlingen av ovanstående proposition väcktes en motion med önskemål om att häktade och anhållna gavs möjligheter att begära rättens prövning av åklagarens beslut om restriktioner. Utskottet (JuU 1981/82:13 s. 31) delade departementschefens bedömning och avstyrkte bifall till motionen. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet vill nu, med anledning av vad som framförs i den nu aktuella motionen, inledningsvis erinra om att åklagaren får fatta beslut om restriktioner endast under förutsättning att det är påkallat eller medför fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott eljest försvåras. Den som är häktad på grund av recidivfara kan således inte meddelas restriktioner om inte nämnda förutsättning är uppfylld. Enligt utskottets mening kan flera av de skäl som åberopades mot en överprövningsrätt för domstol i de nu aktuella frågorna också åberopas

mot ett överflyttande av beslutsbefogenheten till domstol. Därtill kommer att beslut om restriktioner i regel beslutas i samband med anhållandet, och således inte först i och med häktningsbeslutet, vilket skulle bli fallet om motionärens förslag genomförs. Åklagarna har också i och med sin beredskapstjänstgöring möjlighet att, vilket inte sällan förekommer i praktiken, fatta besluten om restriktioner även utom ordinarie tjänstetid, något som i regel inte torde gälla för domstolarnas vidkommande. Sammanfattningsvis kan utskottet inte förorda en sådan ordning som motionären föreslår. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utvärdering av kriminalvårdsreformen*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 37 och 1989/90:Ju804 yrkande 1,

res. l (m, fp, c, mp)

2. beträffande *kriminalvårdsanstalten i Hudiksvall*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju503 och 1989/90:Ju505,

3. beträffande *kriminalvårdsanstalten i Haparanda*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju509,

4. beträffande *lokalförörjningen för kriminalvården*
att riksdagen lämnar utan erinran vad justitieministern anfört om lokalförörjningen för kriminalvården,

5. beträffande *mellananstalt m.m.*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju514 i denna del,

6. beträffande *decentralisering och organisationsförändringar inom kriminalvården*
att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Ju514 i denna del lämnar utan erinran vad justitieministern anfört om decentralisering och organisationsförändringar inom kriminalvården,

7. beträffande *kriminalvårdens regionindelning*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju511 och 1989/90:Ju515,

8. beträffande *anslag till kriminalvårdsstyrelsen*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 105 766 000 kr.,

9. beträffande *anslag till kriminalvårdsanstalterna*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 021 182 000 kr.,

10. beträffande *kriminalvårdsanstalten i Kristianstad*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju502 yrkande 1, 1989/90:Ju504, 1989/90:Ju508 och 1989/90:Ju513 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande *narkotikafria anstalter m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkandena 16 och 39, 1989/90:Ju617 yrkande 7, 1989/90:Ju802 yrkande 13 och 1989/90:Ju804 yrkandena 3 och 4,

res. 2 (m, fp, c, mp)

12. beträffande *narkotikahundar på kriminalvårdsanstalt*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju516,

13. beträffande *särbehandling av vissa långtidsdömda*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju802 yrkande 11 och 1989/90:Ju804 yrkande 11.

res. 3 (m, fp, c)

14. beträffande *stramare permissionsbestämmelser*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 40, 1989/90:Ju802 yrkande 12 och 1989/90:Ju804 yrkande 12,

res. 4 (m, fp, c)

15. beträffande *information om permissioner m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 29 och 1989/90:Ju626 yrkande 2.

16. beträffande *bevakning i anstalt*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju802 yrkande 14,

res. 5 (m)

17. beträffande *kvinnor på lokalanstalt*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju804 yrkande 15,

res. 6 (fp, c, mp)

18. beträffande *behandlingen av våldsmän m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 36, 1989/90:Ju627 yrkande 1 och 1989/90:Ju829 yrkande 3,

res. 7 (fp, c, vpk, mp)

19. beträffande *yrkesutbildning i anstalt m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju506 och 1989/90:Ju802 yrkande 15,

res. 8 (m)

20. beträffande *villkorlig frigivning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ju805 yrkande 9, 1988/89:Ju808 yrkande 28, 1989/90:Ju502 yrkande 2, 1989/90:Ju607 yrkande 41, 1989/90:Ju802 yrkande 10 och 1989/90:Ju804 yrkande 8,

res. 9 (fp, c)

res. 10 (m)

21. beträffande *krav på villkorligt frigivna*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ju501 yrkande 7 och 1989/90:Ju804 yrkande 9,

res. 11 (fp)

22. beträffande *platser för eftervård*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 38,

res. 12 (c)

23. beträffande *försöksverksamhet med övergångshem*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju501,

24. beträffande *frivårdens situation*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 42 i denna del och 1989/90:Ju809 yrkande 15 i denna del.

25. beträffande *frivårdens arbetsuppgifter*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju514 i denna del,
26. beträffande *ersättning till övervakare*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 42 i denna del och 1989/90:Ju809 yrkande 15 i denna del,
res. 14 (fp, c, vpk)
27. beträffande *anslag till frivården*
att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 43 och 1989/90:Ju822 yrkandena 2 och 3 samt med bifall till regeringens förslag till *Frivården* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 282 459 000 kr.,
res. 15 (c) — villk. 14
res. 16 (vpk)
28. beträffande *samhällstjänst i hela landet*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 44 i denna del,
res. 17 (m, fp, c)
29. beträffande *arbetsuppgifter vid samhällstjänst*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju607 yrkande 44 i denna del,
res. 18 (c)
30. beträffande *samhällstjänst för ungdomar*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 44 i denna del och 1989/90:Ju810 yrkande 5,
res. 19 (fp, c)
31. beträffande *kontraktsvård för våldsmän*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju627 yrkande 2,
res. 20 (vpk)
32. beträffande *anslag till maskin- och verktygsutrustning m.m.*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Maskin- och verktygsutrustning m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 19 700 000 kr.,
33. beträffande *anslag till engångsanskaffning av inventarier m.m.*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Engångsanskaffning av inventarier m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 25 200 000 kr.,
34. beträffande *utbildning av personal m.fl.*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Utbildning av personal m.fl.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 24 078 000 kr.,
35. beträffande *villkorligt fängelse i stället för villkorlig dom*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju802 yrkande 7 och 1989/90:Ju804 yrkande 10,
res. 21 (m, fp)
36. beträffande *villkorligt fängelse vid kontraktsvård*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 47 och 1989/90:Ju804 yrkande 2,
res. 22 (fp, c)

37. beträffande *straffskärpning vid återfall*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju802 yrkande 9,
1989/90:Ju804 yrkande 5 och 1989/90:Ju810 yrkande 2,
res. 23 (m, fp, c)
38. beträffande *stramare skyddstillsyn*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju802 yrkande 8,
res. 24 (m)
39. beträffande *utredning om kortare häktningstider*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju408,
- 40 beträffande *häktesförhållanden*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju507,
41. beträffande *restriktioner för häktade*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju712.

Stockholm den 13 mars 1990

På justitieutskottets vägnar

Britta Bjelle

Närvarande: Britta Bjelle (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Ulla-Britt Åbark (s), Jerry Martinger (m), Birthe Sörestedt (s), Ingbritt Irhammar (c), Bengt-Ola Rytter (s), Göthe Knutson (m), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Björn Ericson (s), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk), Kent Lundgren (mp) och Sigrid Bolkéus (s).

Reservationer

1. Utvärdering av kriminalvårdsreformen (mom. 1)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Kent Lundgren (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "När frågan" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Det har i huvudsak rätt politisk enighet om att Sverige skall slå vakt om den humana kriminalpolitik som kriminalvårdsreformen var ett uttryck för. Detta innebär emellertid inte att reformen är utan brister. I likhet med motionärerna kan utskottet konstatera att utvecklingen i samhället har varit en annan än vad det fanns anledning att planera för vid mitten och slutet av 1960-talet när kriminalvårdsreformen utformades. Inte minst narkotikabrottsligheten och narkotikamissbruket på anstalterna har kommit att försvåra genomförandet av en del av ambitionerna i reformen. De ursprungliga målen kan i dag enligt

utskottets uppfattning inte ses som realistiska. En genomgripande utvärdering av kriminalvårdsreformen bör därför, som framförs i motionerna Ju607 och Ju804, äga rum.

Det översynsarbete av kriminalvårdens innehåll och verksamhetsformer som pågår inom regeringskansliet och utredningsväsendet är mot denna utveckling av värde och likaså den aviserade översynen av det framtida anstaltsbyggandet. Emellertid har de aktuella frågorna på kriminalvårdens område sådan dignitet att en parlamentariskt utsedd utredning bör tillsättas med uppgift att överväga om de hittillsvarande målen för kriminalvården fortfarande i alla avseenden skall gälla och om de medel som står till förfogande i så fall är de riktiga. Vidare bör övervägas om den s.k. närhetsprincipen skall ha samma styrande effekt vid placeringen i anstalt som i dag. Denna princip har visat sig ha mindre önskvärda sidoeffekter, såsom att de intagna berövas möjligheterna till att ta sig ur ett destruktivt socialt umgänge. Vidare bör utredningen överväga formerna för att i större utsträckning än i dag differentiera de intagna med hänsyn framför allt till missbrukssituationen. Här bör då särskilt belysas huruvida anstaltens nuvarande utformning och byggnadssätt kan vara ett hinder för ett utpräglat sådant differentieringssystem, och om så befinns vara fallet bör förslag lämnas till en framtida anstaltsorganisation där ett sådant differentieringssystem kan fungera. Utredningen bör vara oförhindrad att även i övrigt ta upp och belysa de frågor rörande kriminalvårdens innehåll och utformning som kan aktualiseras under arbetets gång. Vad utskottet nu uttalat med anledning av motionerna Ju607 och Ju804 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *utvärdering av kriminalvårdsreformen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 37 och 1989/90:804 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Narkotikafria anstalter m.m. (mom. 11)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Kent Lundgren (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "Utskottet kan" och slutar på s. 13 med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste arbetet med att få kriminalvårdsanstalterna fria från narkotika intensifieras. Ett grundläggande krav måste vara att intagna som vill bli narkotikafritt placerade skall ha den möjligheten. En förutsättning för att detta skall kunna förverkligas är emellertid att anstalterna görs narkotikafria. Ytterligare åtgärder för att stoppa narkotikainflödet till anstalterna måste vidtas. Angelägenheten av att så sker är enligt utskottets mening uppenbarligen så framträdande att intresset av att de intagna helt garanteras personlig integritet

måste ge vika för att detta resultat skall uppnås. Således bör kontrollen av de intagna och även besökande i anstalt skärpas. Vid missbruk av den intagne bör sanktioner inträda i form av indragna permissioner och disciplinära bestraffningar i vidare omfattning än för närvarande.

Utskottet vill vidare erinra om sina senast förra året gjorda uttalanden att självklara riktmärken för narkotikabekämpningen på kriminalvårdsanstalterna är att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället. Utskottet nödgas återigen konstatera att hittills företagna åtgärder är långt ifrån tillräckliga. De narkotikafria avdelningarna på landets riksanstalter är för få, och även om sådana avdelningar nu är under uppbyggnad på ett flertal lokalanstalter, motsvarar de inte på långt när behovet.

Ökade satsningar på en differentiering av de olika kategorierna intagna på olika avdelningar resp. anstalter i kombination med inrättande av mindre avdelningar måste göras.

Utskottet har tidigare konstaterat att lokalanstalernas utformning med småbostadsavdelningar och för hela anstalten gemensamma utrymmen för arbete och fritid ger små möjligheter till differentiering beroende på svårigheterna att effektivt isolera olika grupper av intagna från varandra. Differentiering på lokalanstalerna torde därför komma att medföra att vissa anstalter helt inrättas för vissa kategorier intagna. Det är givet att en sådan åtgärd i vissa fall kan komma att medföra placeringar av intagna i strid med den s.k. närhetsprincipen. Utskottet anser dock att intresset att hindra spridningen av narkotikamissbruket och att kunna erbjuda möjligheter till rehabilitering även på lokalanstalerna väger så tungt att den här påvisade möjligheten inte bör uteslutas. Utskottet vill också framhålla att det inom storstadsregionerna, där narkotikaproblemen är som störst, också finns flera lokalanstalter inom resp. region. Möjligheterna till differentiering av den här skisserade modellen utan konflikt med närhetsprincipen är således också störst här, och utskottet noterar att ett sådant system nu prövas inom Stockholmsregionen. Detta är emellertid inte tillräckligt, och även inom andra storstadsregioner bör sådana arrangemang vidtas.

Det bör ankomma på regeringen att snarast vidta åtgärder så att ovan av utskottet skisserat differentieringssystem och skärpt kontroll inom anstalterna kommer till stånd. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju607, Ju617, Ju802 och Ju804 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *narkotikafria anstalter m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkandena 16 och 39, 1989/90:Ju617 yrkande 7, 1989/90:Ju802 yrkande 13 och 1989/90:Ju804 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Särbehandling av vissa långtidsdömda (mom. 13)

1989/90:JuU22

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Utskottet saknar" och slutar med "nu behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av klientutvecklingen med ett ökat antal långtidsdömda i anstalt kan utskottet nu instämma i det som framförs i motionerna Ju802 och Ju804, nämligen att den lagändring som senast vidtogs i nu aktuellt hänseende var otillräcklig. I likhet med motionärerna anser utskottet således att särbehandling enligt 7 § tredje stycket KvaL skall gälla alla intagna som har dömts till fängelse i lägst två år oavsett brottslighetens karaktär. Som motionärerna påpekar, och vilket utskottet vill framhålla, har en person som har dömts till ett så långt fängelsestraff som två år normalt sett gjort sig skyldig till mycket svår brottslighet, inte sällan allvarliga våldsbrott. Här måste enligt utskottets uppfattning allmänhetens skyddsintresse sättas i första rummet. Bestämmelsen bör därför ändras i enlighet med önskemålen i motionerna. Lagändringen bör vidtas utan dröjsmål. Det bör ankomma på regeringen att utarbeta förslag till denna lagändring och skyndsamt återkomma till riksdagen därmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *särbehandling av vissa långtidsdömda*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju802 yrkande 11 och 1989/90:Ju804 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Stramare permissionsbestämmelser (mom. 14)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "här behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter om permission syftar till att uppnå ett system som är enkelt att tillämpa och där intresset av enhetlighet, fasthet och konsekvens tillgodoses. Föreskrifterna, som nu varit gällande i knappt ett år, innebär dock för det stora flertalet intagna i praktiken inte någon större ändring i förhållande till tidigare permissionsbestämmelser. Såsom förespråkas i motionerna Ju607, Ju802 och Ju804 bör reglerna om permissioner ytterligare stramas upp på olika sätt. Bl.a. bör kvalifikationstiderna för ny permission efter misskötsamhet av olika slag göras längre. Vidare bör oönskade per-

missioner starkt begränsas för intagna som gång på gång återfaller i brott. När det gäller intagna som begått allvarliga våldsbrott och narkotikabrott bör, enligt utskottets mening, permission få förekomma endast rent undantagsvis. Regeringen bör ta initiativ till de författningsändringar och andra åtgärder som påkallas av denna bedömning. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju607, Ju802 och Ju804 i berörda delar anfört hör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *stramare permissionsbestämmelser*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 40, 1989/90:Ju802 yrkande 12 och 1989/90:Ju804 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Bevakning i anstalt (mom. 16)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet saknar" och slutar med "motion Ju802" bort ha följande lydelse:

Som framgått tidigare vidtas och planeras olika åtgärder för att höja säkerheten vid kriminalvårdsanstalterna. Utskottet noterar emellertid samtidigt att rymningarna fortsätter trots dessa ansträngningar; förra budgetåret rymde över 200 intagna från de slutna anstalterna. I likhet med motionärerna anser utskottet att det från såväl principiella som samhällsekonomiska utgångspunkter är oacceptabelt att en intagen kan avvika från en anstalt.

Enligt utskottets uppfattning måste en målsättning såvitt gäller bevakningen på anstalterna vara att rymningar förhindras. Regeringen bör därför initiera ytterligare åtgärder och sätta in särskilda resurser så att bevakningsnivån motsvarar denna målsättning. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *bevakning i anstalt*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju802 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Kvinnor på lokalanstalt (mom. 17)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Kent Lundgren (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "kvinnliga intagna" bort ha följande lydelse:

Som framgått ovan finns numera en lokalanstalt i Stockholmsregionen reserverad enbart för kvinnliga intagna. Utskottet välkomnar detta eftersom erfarenheterna av de gemensamma placeringarna varit negativa inom denna region på så sätt att kvinnliga intagna i vissa fall blivit utnyttjade av de manliga intagna och det visat sig svårt att tillgodose kvinnornas särskilda vårdbehov. Även inom andra storstadsregioner kan en sådan lösning bli nödvändig. Enligt utskottets uppfattning får det emellertid även anses vara ett grundläggande krav att intagna kvinnor på blandade lokalanstalter skall kunna tillbringa sin anstaltsvistelse isolerade från de manliga intagna om de så önskar. Arrangemang bör därför vidtas på de blandade lokalanstalterna så att möjlighet till en sådan anstaltsvistelse för de kvinnliga intagna kan skapas. En utvärdering av de gemensamma placeringarna måste enligt utskottets uppfattning skyndsamt genomföras. Det får ankomma på regeringen att initiera de åtgärder som utskottet förordar. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *kvinnor på lokalanstalt*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju804 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Behandlingen av våldsmän m.m. (mom. 18)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk) och Kent Lundgren (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "berört hänseende" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det värdefullt att den försöksverksamhet som bedrivs på området inom kriminalvården har utvidgats. Vikten av att verkstälighetstiden utnyttjas för att rehabilitera personer som dömts för våld- och sexualbrott kan dock, enligt utskottets uppfattning, inte nog understrykas. Den försöksverksamhet med behandling av personer, dömda för sexualbrott och våldsbrott, som bedrivs inom kriminalvården bör därför ytterligare utökas och intensifieras. Målet måste vara att de intagna som vill och har behov av det skall kunna erhålla sådan behandling. De erfarenheter som redan vunnits under försöksverksamheten bör också tillvaratas i det ordinarie behandlingsarbetet med de intagna. Det får ankomma på regeringen av vidta erforderliga åtgärder härför. Vad utskottet nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *behandlingen av våldsmän m.m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 36, 1989/90:Ju627 yrkande 1 och 1989/90:Ju829 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Yrkesutbildning i anstalt m.m. (mom. 19)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Då samarbetet" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Ju802 har många av dem som intas i anstalt sociala, utbildningsmässiga, psykiska och medicinska problem. Kriminalvårdens strävan är också att på olika sätt underlätta den intagnes återanpassning i samhället. Emellertid räcker, enligt utskottets uppfattning, inte de ansträngningar som nu görs inom kriminalvårdens ram i detta hänseende. Ytterligare insatser måste göras för att förbättra den intagnes möjligheter att klara sig ute i samhället. En bättre utbyggd yrkesutbildning i anstalt borde i dessa sammanhang, som anförs i motionerna Ju506 och Ju805, vara av betydande värde. Längre yrkesutbildningar finns endast på ett fåtal av landets kriminalvårdsanstalter. Tillgången till yrkesutbildning och social träning i anstalt måste som utskottet ser det utökas väsentligt om det rehabiliterande arbetet med de intagna skall ha några utsikter att lyckas och återfallen i brottslighet minskas. Det bör ankomma på regeringen att initiera de åtgärder som behövs. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju506 och Ju802 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *yrkesutbildning i anstalt m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju506 och 1989/90:Ju802 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Villkorlig frigivning m.m. (mom. 20)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottets tidigare" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

En utveckling i den riktning som förordas i motionerna är således på väg, men det är enligt utskottets mening angeläget att ändringen kommer till stånd så fort som möjligt. Enligt utskottets mening bör huvudprincipen för förslaget vara att den obligatoriska halvtidsfrigivningen avskaffas och att det i stället införs en villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden i linje med vad som framförs i motionerna Ju607 och Ju804.

Vidare är det viktigt att framhålla att utskottet inte delar justitieministerns uppfattning att ändrade regler om villkorlig frigivning inte får leda till generella ökningar av de faktiska anstaltstiderna, dvs. enligt utskottets uppfattning är det inte en förutsättning för ändrade regler om villkorlig frigivning att samtidigt straffskalorna ses över, i vart fall inte när det gäller t.ex. egendomsbrotten där någon sänkning av straffen inte kan komma i fråga.

Vad utskottet nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *villkorlig frigivning m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Ju805 yrkande 9, 1988/89:Ju808 yrkande 28, 1989/90:Ju502 yrkande 2, 1989/90:Ju607 yrkande 41, 1989/90:Ju802 yrkande 10 och 1989/90:Ju804 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Villkorlig frigivning m.m. (mom. 20)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottets tidigare" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

En utveckling i den riktning som förordas i motionerna är således på väg. Enligt utskottets mening är det emellertid angeläget att framhålla att de nya reglerna utformas så att villkorlig frigivning inte skall äga rum efter en viss avtjänad tid. I princip förespråkar utskottet ett avtjänande av hela den utdömda strafftiden. Möjligheten till villkorlig frigivning skall förekomma som en belöning för gott uppförande och under alla förhållanden inte kunna ske förrän större delen av straffet har avtjänats.

Vidare är det viktigt att framhålla att utskottet inte delar justitieministerns uppfattning att ändrade regler om villkorlig frigivning inte får leda till generella ökningar av de faktiska anstaltstiderna, dvs. enligt utskottets mening är det inte en förutsättning för ändrade regler om villkorlig frigivning att samtidigt straffskalorna ses över. Någon generell sänkning av straffen kan enligt utskottets mening inte komma i fråga.

Vad utskottet sålunda uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *villkorlig frigivning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Ju805 yrkande 9, 1988/89:Ju808 yrkande 28, 1989/90:Ju502 yrkande 2,

1989/90:Ju607 yrkande 41, 1989/90:Ju802 yrkande 10 och 1989/90:Ju804 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

1989/90:JuU22

11. Krav på villkorligt frigivna (mom. 21)

Britta Bjelle och Lars Sundin (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "När det" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

När det sedan gäller önskemålen i motionerna 1988/89:Ju501 och Ju804 om skärpta krav på villkorligt frigivna kan utskottet instämma i tankegången att den villkorligt medgivna friheten bör kunna förverkas i större utsträckning än vad som är möjligt enligt gällande regler. Principen bör vara att en villkorligt frigiven som inte följer vad som åligger honom enligt BrB eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav skall kunna återintas i anstalt. En grundläggande regel bör här vara att missbruk av narkotika inte kan accepteras under prövotiden. Det bör ankomma på regeringen att genast utarbeta förslag till nya bestämmelser om förverkande av villkorligt medgiven frihet vid misskötsamhet under prövotiden enligt de riktlinjer som utskottet nu skisserat. Förslaget bör föreläggas riksdagen utan dröjsmål. Vad utskottet nu med anledning av motionerna 1988/89:Ju501 och Ju804 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *krav på villkorligt frigivna*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju501 yrkande 7 och 1989/90:Ju804 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Platser för eftervård (mom. 22)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Under hänvisning" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan återigen konstatera att — i likhet med vad som anförs i motion Ju607 — antalet tillgängliga vårdplatser för 34 §-placeringar av intagna med missbruksproblem i familjehem och behandlingshem för närvarande inte motsvarar behovet även om en viss förbättring skett under senare tid. Även enligt utskottets mening är en sådan placering ett viktigt inslag i rehabiliteringen av dessa intagna, och utskottet vill understryka betydelsen av att ett tillräckligt antal vårdplatser för ändamålet finns att tillgå. En särskild fördel med denna form av verkställighet är att vården efter avtjänat straff kan övergå i frivillig placering enligt socialtjänstlagen. Detta gör vårdformen särskilt

lämplig för missbrukare som ofta har ett långvarigt behov av vård. Samtidigt blir det möjligt att på ett varsamt och planerat sätt slussa ut missbrukaren i samhället.

Arbete pågår med att utöka antalet vårdplatser. Emellertid är bristen akut och åtgärder bör vidtas omgående för att lösa problemet. Det får ankomma på regeringen att initiera de aktiva insatser som behövs för att antalet platser inom missbruksvården skall svara mot de behov som kriminalvården har i detta hänseende. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. *beträffande platser för eftervård*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 38 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Frivårdens situation (mom. 24)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Kent Lundgren (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Avsikten med" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Som framförs i motionerna Ju607 och Ju809 leder en väl fungerande frivård till ett minskat behov av fängelseplatser, och en aktiv frivårdsorganisation med goda möjligheter till stöd och hjälpinsatser är av största vikt för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete. Intresset för icke frihetsberövande påföljder har också kommit i fokus under senare tid genom införandet av s.k. kontraktsvård och försöksverksamheten med samhällstjänst. Som framgår av kriminalvårdsstyrelsens anslagsframställning har arbetsbelastningen härigenom också ökat väsentligt inom frivården, och läget har försvärats ytterligare genom att klienterna generellt uppvisar en fördjupad problematik. Enligt utskottets uppfattning bör frivården lyftas fram inom kriminalvårdsarbetet, och nya vägar bör sökas för att göra frivårdspåföljderna effektivare. Här kan t.ex., som framförs i motion Ju607, samarbetet med olika folkrörelser utvecklas så att dessa engageras i frivårdsarbetet i större utsträckning än vad som sker i dag. Även andra vägar kan prövas och ett grundläggande krav är att frivården ges tillräckliga resurser så att frivårdspåföljderna kan användas så långt lagstiftningen gör det möjligt. Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder härför som kan anses erforderliga. Problemen är emellertid akuta och arbetet på att lösa dessa bör bedrivas med största skyndsamhet. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju607 och Ju809 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *frivårdens situation*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 42 i denna del och 1989/90:Ju809 yrkande 15 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Ersättning till övervakare (mom. 26)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Då frågan" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i likhet med vad som framhålls i motionerna Ju607 och Ju809 understryka att systemet med lekmanövervakare bör behållas och helst utvidgas. Reglerna om ersättning till övervakarna måste därför vara sådana att de främjar en önskvärd rekrytering till övervakaruppdrag och möjliggör att särskilda insatser sker för klienterna. Som framgått av utskottets redovisning ovan är frågan om övervakarnas ekonomiska villkor för närvarande föremål för överväganden inom regeringskansliet. Emellertid är frågan akut då antalet klienter inom kriminalvården som har lekmanövervakare sjunkit kraftigt de senare åren, från 56 % i januari 1986 till 47 % i mars 1989. Lekmanövervakaren utgör ett värdefullt komplement till handläggaren på skyddskonsulentexpeditionen genom att han kan ingå i klientens sociala nätverk och på ett smidigt sätt svara för både informell kontroll och kamratstöd. Genom övervakaren kan klienten få en modell för ett anpassat vuxenliv och positiva sociala kontakter. Det är mot denna bakgrund ytterst angeläget att ersättningen till lekmanövervakarna höjs omgående. Det bör ankomma på regeringen att omedelbart vidta åtgärder härför. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju607 och Ju809 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *ersättning till övervakare*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 42 i denna del och 1989/90:Ju809 yrkande 15 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Anslag till frivården (mom. 27)

Under förutsättning av bifull till reservation 14

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "I motion Ju607" och slutar med "i motionen" bort ha följande lydelse:

Yrkandet om ytterligare medelstilldelning i motion Ju607 har sin grund i motionärernas krav på högre ersättning till lekmanövervakarna. Reglerna härom måste, även enligt utskottets mening, vara såda-

na att de främjar en önskvärd rekrytering till övervakaruppdrag, och ersättningen bör således, som framhålls i motion Ju607, höjas och detta bör ske redan under budgetåret 1990/91. Ytterligare 5 milj. kr. bör därför anslås till frivården.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

I fråga om medelsbehovet anser utskottet som framgått ovan att anslaget bör ökas med 5 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit. Utskottet kan däremot inte ställa sig bakom de krav på ökat anslag som framställs i motion Ju822.

dels att utskottets hemställan under moment 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *anslag till frivården*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1989/90:Ju607 yrkande 43 samt med avslag på motion 1989/90:Ju822 yrkandena 2 och 3 till *Frivården* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 287 459 000 kr.

16. Anslag till frivården (mom. 27)

Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "av statsmakterna" bort ha följande lydelse:

Som framförs i motion Ju822 är det angeläget att försöksverksamheten med samhällstjänst kan genomföras på ett tillfredsställande sätt, och en förutsättning härför är att tillräckliga medel finns för ändamålet. Enligt utskottets uppfattning bör ytterligare 2,5 milj. kr. anslås till frivården inför nästa budgetår. Alternativ till fängelsestraff och en bra uppföljning efter fängelsestraff bör över huvud taget lyftas fram eftersom en sådan satsning på sikt kan tänkas leda till dels ett minskat antal fängelseplatser, dels minskad återfallsbrottslighet genom att meningsfull behandling kan komma i fråga för fler klienter. Som framförs i motion Ju822 kan bristen på handläggare inom frivården innebära att möjligheten att använda kontraktsvård starkt begränsas. Mot bakgrund av vad utskottet nyss anfört vore detta en olycklig utveckling. Utskottet kan därför instämma i motionärernas krav på en ytterligare medeltilldelning till frivården på 50 milj. kr. för utvecklandet av olika öppna behandlingsformer.

dels att utskottets hemställan under moment 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *anslag till frivården*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1989/90:Ju822 yrkandena 2 och 3 samt med avslag på motion 1989/90:Ju607 yrkande 43 till *Frivården* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 334 959 000 kr.

17. Samhällstjänst i hela landet (mom. 28)

1989/90:JuU22

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad lagrådet uttalade i ovanstående lagstiftningsärende kan utskottet konstatera att det är en allmän rättsgrundsats att lika brott skall föranleda lika straff och att vissa personer eller persongrupper vid rättstillämpningen inte skall gynnas eller missgynnas. Dessa grundläggande principer om likabehandling inom straffrätten talar enligt utskottets uppfattning för att möjligheten att under försöksperioden ådömas skyddstillsyn i förening med samhällstjänst inte bör tillkomma endast yngre lagöverträdare som döms av vissa tingsrätter. Försöksverksamheten med samhällstjänst bör därför, som framförs i motion Ju607, nu utvidgas till att omfatta hela landet. Det får ankomma på regeringen att utarbeta lagförslag med denna inriktning och snarast återkomma till riksdagen härmed. Vad utskottet nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *samhällstjänst i hela landet*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 44 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Arbetsuppgifter vid samhällstjänst (mom. 29)

Ingbritt Irhammar och Anders Svärd (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet saknar" och slutar med "motion Ju607" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan emellertid nu instämma i uttalandet i motion Ju607 att samhällstjänst, som ett unikt tillfälle, kan komma att utgöra ett led i anpassningen till det normala arbetslivet. Även enligt utskottets uppfattning är det därför angeläget att den dömde upplever de arbetsuppgifter som kan komma i fråga som meningsfyllda. Här bör sålunda mera regelbundet prövas även andra vägar än dem som de ideella organisationerna kan erbjuda, t.ex. i större omfattning också sådana inom den reguljära arbetsmarknaden. Regeringen bör ta de initiativ som föranleds av vad utskottet förordar. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju607 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *arbetsuppgifter vid samhällstjänst*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande
44 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad
utskottet anfört.

19. Samhällstjänst för ungdomar (mom. 30)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp) och Anders
Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med
"Utskottet vidhåller" och slutar med "och Ju810" bort ha följande
lydelse:

I likhet med vad som framförs i motionerna Ju607 och Ju810 bör
nu, enligt utskottets uppfattning, möjligheterna att kunna döma till
samhällstjänst vara större när det gäller de yngre lagöverträdarna än
vad som förordades i det nyssnämnda lagstiftningsärendet. Samhälls-
tjänst bör således kunna användas som ett alternativ till skyddstillsyn,
och i synnerhet när det gäller ungdomar mellan 15 och 17 år bör
samhällstjänst kunna komma i fråga, även om alternativet inte är
fängelse. Som framförs i motionerna är det framför allt i denna
åldersgrupp som behovet av aktivt stöd och social gemenskap är störst
och möjligheterna till återanpassning är som bäst. Det bör ankomma
på regeringen att snarast bereda och för riksdagen framlägga erforderliga
ändringar härför i lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst.
Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju607 och Ju810
uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 30 bort ha följande
lydelse:

30. beträffande *samhällstjänst för ungdomar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yr-
kande 44 i denna del och 1989/90:Ju810 yrkande 5 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Kontraktsvård för våldsmän (mom. 31)

Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Vad
utskottet" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Som utskottet konstaterade förra året tillämpas kontraktsvård i viss
om än ringa omfattning vid brott av nu aktuellt slag. Denna praxis kan
visserligen sägas stå i överensstämmelse med uttalanden i förarbetena
till lagstiftningen. Utskottet anser emellertid att erfarenheter som redo-
visats efter införandet av kontraktsvårdspåföljden tydligt pekar på att
vård just vid sexualbrott och misshandelsbrott som riktat sig mot
kvinnor är en särskilt lämplig reaktion som är ägnad att förebygga
fortsatt brottslighet av samma slag. Mot den bakgrunden anser utskot-
tet att möjligheten att utdöma kontraktsvård i dessa fall bör utvidgas.
Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag härom för riksdagen.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Ju627 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *kontraktsvård för våldsmän*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju627 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Villkorligt fängelse i stället för villkorlig dom (mom. 35)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m) och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Vad utskottet" och slutar med "och Ju804" bort ha följande lydelse:

När nu utskottet har att ta ställning i saken anser emellertid utskottet att bl.a. utvecklingen av brottsligheten visat att det är nödvändigt att på ett tydligare sätt markera att en villkorlig dom innebär ett villkorat straff. En ordning som den nuvarande där den villkorliga domen av både allmänheten och den dömde ofta uppfattas som ett frikännande är i längden inte acceptabel. Villkorlig dom bör därför bytas ut mot dom på villkorligt fängelse med innebörden att ett fängelsestraff utdöms men anstånd med straffverkställigheten medges. Härigenom görs det klart att fängelsestraffet måste avtjänas vid fortsatt misskötsamhet.

Regeringen bör få i uppdrag att snarast lägga fram ett förslag med sådant innehåll för riksdagen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *villkorligt fängelse i stället för villkorlig dom*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju802 yrkande 7 och 1989/90:Ju804 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. Villkorligt fängelse vid kontraktsvård (mom. 36)

Britta Bjelle (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Inte heller" och slutar med "Ju804 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i dag uppfattningen att tiden nu är mogen att pröva en ordning där vissa av frivårdspåföljderna förenas med ett villkorligt fängelsestraff; i första hand gäller detta kontraktsvård. Genom en sådan ordning framförs ett klart och entydigt budskap att den ådömda påföljden utgör ett förtroende som visas den dömde, och han får en påtaglig påminnelse härom genom det latent straffhot som det villkorliga fängelset innebär. Samtidigt bör just straffhotet kunna utgöra ett stöd för den dömde när det gäller att genomföra vårdprogrammet.

Sammantaget leder det anförda utskottet till att förorda en ordning med villkorligt fängelse vid kontraktsvård. Regeringen bör få i uppdrag att snarast lägga fram ett sådant förslag för riksdagen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *villkorligt fängelse vid kontraktsvård*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju607 yrkande 47 och 1989/90:Ju804 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

23. Straffskärpning vid återfall (mom. 37)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör utgångspunkten för påföljdsregleringen vid återfall vara att det skall vara en försvårande omständighet att ha återfallit i brott. De nuvarande reglerna tillåter, anser utskottet, inte ett tillräckligt hänsynstagande till återfallet vid straffmätningen.

I propositionen om straffmätning och påföljdsval uttalade justitieministern sålunda att bestämmelsen om straffskärpning vid återfall inte är avsedd att medföra en mer allmän straffskärpning vid återfall utan en straffskärpning bör endast komma i fråga i sådana fall där återfallssituationen framstår som särskilt anmärkningsvärd. Förutom återfall i synnerligen allvarlig brottslighet förklarade justitieministern sig avse bl.a. upprepad och vanemässig grov tillgreppsbrottslighet. Med allvarlig brottslighet åsyftas enligt propositionen att straffvärdet för såväl den gamla som den nya brottsligheten är minst ett års fängelse.

Denna reglering innebär att möjligheterna till straffskärpning är alltför begränsade. Det är nämligen förhållandevis sällsynt att så långa fängelsestraff som ett års fängelse döms ut. Utskottet anser att hänsyn till återfallet skall kunna tas även om straffvärdet för brottsligheten understiger fängelse i ett år.

Likaså bör det vara möjligt att förverka villkorligt medgiven frihet i större utsträckning än vad som nu är fallet. Det bör heller inte som nu vara näst intill uteslutet att skärpa straffet när villkorligt medgiven frihet förverkas.

Sammanfattningsvis anser utskottet att den nuvarande regleringen inte möjliggör tillräckligt effektiva reaktioner vid återfall i brott. Regeringen bör således få i uppdrag att utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lagändringar i linje med vad som ovan anförts. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *straffskärpning vid återfall*
att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ju802 yrkande 9, 1989/90:Ju804 yrkande 5 och 1989/90:Ju810 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

24. Stramare skyddstillsyn (mom. 38)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Även yrkandet" och slutar med "återfallsbrottslighet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets synsätt bör varje brott i princip leda till en särskild reaktion. Det bör således inte ifrågakomma att utan vidare låta en tidigare dom på skyddstillsyn omfatta nya brott som begåtts efter skyddstillsynsdomen. I stället bör i sådana lägen domen på skyddstillsyn normalt undanröjas och ett gemensamt fängelsestraff dömas ut. Regeringen bör lägga fram förslag för riksdagen med den här angivna inriktningen beträffande påföljdsvalet vid återfall efter dom på skyddstillsyn.

Vad utskottet nu med anledning av motion Ju802 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *stramare skyddstillsyn*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju802 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Narkotikahundar på kriminalvårdsanstalt (mom. 12)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anför:

Det är ett känt faktum att narkotikahundar är till stor hjälp och nytta för polis och tull i jakten på narkotika. Detta framhålls i flera moderata riksdagsmotioner. I motion 1989/90:Ju516 av Hans Nyhage hemställs om att narkotikahundar i större utsträckning placeras på kriminalvårdsanstalter. Enligt kriminalvårdsstyrelsens bedömning finns dock för närvarande inte behov av ytterligare narkotikahundar inom kriminalvården. I detta läge vill vi prioritera anskaffningen av tio narkotikahundar till tullen vilket vi framställt krav om i motion 1989/90:Sk616.

2. Information om permissioner m.m. (mom. 15)

1989/90:JuU22

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anför:

Den informationsskyldighet till målsäganden som åvilar kriminalvårdsstyrelsen när en gärningsman lämnar fängelset borde enligt vår uppfattning varit lagfäst. Eftersom föreskrifterna härvidlag i kriminalvårdsstyrelsens allmänna råd varit tillämpliga endast en kort tid anser vi dock att den nuvarande ordningen kan prövas. En utvärdering av hur föreskrifterna tillämpas måste dock komma till stånd så snart som möjligt. I händelse av negativt utfall för målsägandens del avser vi att återkomma i ärendet.

Innehållsförteckning

Verksamhetens mål och inriktning	1
1973 års kriminalvårdsreform	1
Motioner	1
Utskottet	1
Lokalförsörjningen inom kriminalvården m.m.	2
Regeringsförslag	2
Motioner	2
Utskottet	3
Decentralisering och organisationsförändringar inom kriminalvården	5
Regeringsförslag	5
Motioner	5
Utskottet	5
Kriminalvårdsstyrelsen	6
Regeringsförslag	6
Utskottet	6
Kriminalvårdsanstalterna	7
Regeringsförslag	7
Motioner	7
Utskottet	9
Anslaget	9
Narkotikafria anstalter m.m.	10
Särbehandling av vissa långtidsdömda	13
Permissioner m.m.	14
Bevakning i anstalt	15
Kvinnor på lokalanstalt	15
Verkställighetsinnehållet m.m.	16
Villkorlig frigivning m.m.	18
Eftervård m.m.	20
Frivården	21
Regeringsförslag	21
Motioner	21
Utskottet	22
Allmänt	22
Anslaget	23
Ersättning till övervakare	23
Samhällstjänst	24
Kontraktsvård	25
Maskin- och verktygsutrustning	25
Regeringsförslag	25
Utskottet	26
Engångsanskaffning av inventarier m.m.	26
Regeringsförslag	26
Utskottet	26
Utbildning av personal m.fl.	26
Regeringsförslag	26
Utskottet	26

Påföljdsfrågor m.m.	
Motioner	26
Utskottet	27
Villkorligt fängelse	27
Straffskärpning vid återfall m.m.	28
Vissa häktningsfrågor	29
Hemställan	31
Reservationer	34
Särskilda yttranden	50

